

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЦИФРОВОЇ ВАЛЮТИ ЦЕНТРАЛЬНОГО БАНКУ

Сударенко О. В.

«В цифровому світі споживачі повинні мати можливість розраховуватися суверенними грошима», – заявила Крістіна Лагард¹

ВСТУП

В сучасному світі все більше сфер життя переходить у цифрові виміри. Не стала виключенням і фінансова система. Держави світу починають досліджувати можливості емісії цифрової форми власної валюти, або пошуки шляхів долучення до тих держав/утворень, які вже пройшли/проходять відповідні етапи досліджень. Слід зазначити, що вже є держави/союзи, які використовують власну цифрову валюту центрального банку. Україна входить до трійки держав світу, які першими досліджували та апробували відповідну форму валюти. У 2020 в Україні прийнято закон, який врегульовує відповідні правовідносини – Закон України «Про платіжні послуги»². Тому, в умовах переосмислення суспільних відносин щодо правового регулювання емісії центральним банком грошової одиниці держави в цифровій формі постає завдання з'ясування сутності багатьох економічних процесів та питань теорії фінансового права, що і складає науковий інтерес до обраної теми дослідження.

Слід зазначити, що комплексне дослідження у сфері правового регулювання цифрової валюти центрального банку відсутнє. Для написання відповідного розділу для автора були корисні роботи: Вайцеховської О. Р., Воронової Л. К., Гудіми Т. С., Дмитрик О. О., Криницького І. С., Лозовицького А. В., Лукашева О. А., Овчаренко А. С., Орлюк О. П., Пожидаєвої М. А., Ходакевича С. І., Marianne Bechara, Wouter Bossu, Akihiro Yoshinaga, Fabio Panetta та матеріали

---

¹ Payments in a digital world. Speech by Christine Lagarde, President of the ECB, at the Deutsche Bundesbank online conference on banking and payments in the digital world. Frankfurt am Main, 10 September 2020. URL: <https://www.ecb.europa.eu/press/key/date/2020/html/ecb.sp200910~31e6ae9835.en.html>

² Про платіжні послуги: Закон України від 30.06.2021 № 1591-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1591-20#Text>

Міжнародного валютного фонду, Банку міжнародних розрахунків, Європейського центрального банку тощо.

Мета дослідження полягає у проведенні ретроспективного вивчення становлення та розвитку правового регулювання цифрової валюти центрального банку держави в Україні та світі починаючи з часів запровадження електронних грошей до сьогодні, у дослідженні особливостей роздрібної (retail CBDC), оптової (wholesale CBDC) та міжвалютної (multi-CBDC) моделей цифрової валюти центрального банку та визначення напрямів вдосконалення законодавства у зазначеній сфері.

1. Генеза правового регулювання запровадження цифрової валюти центрального банку (CBDC)

2020 рік став знаковим роком у сфері прийняття рішень центральними банками щодо випуску власних цифрових валют. Не дивлячись на те, що питання запровадження цифрових валют центральними банками (далі – ЦВЦБ) розглядалися і раніше, саме у 2020 році було зроблено більше апробацій використання ЦВЦБ, які не були зупинені чи закриті. Серед підстав запровадження ЦВЦБ можна назвати: проблеми «маргіналізації готівкових грошей»; можливість появи глобальних стейблкоїнів (зокрема, Libra), які загрожували монетарному суверенітету держави та стабільності усїєї світової фінансової системи, оскільки випущені корпораціями стейблкоїни витиснуть національні валюти як платіжний засіб³; плани по випуску ЦВЦБ сусідніх держав. Також, однією з підстав пришвидшення у прийнятті рішень стосовно випуску власних суверенних цифрових валют, на думку МВФ, стала криза, зумовлена пандемією COVID-19, яка є «каталізатором тенденцій до цифровізації економік держав та використанню цифрових валют»⁴. Тому науковий інтерес становить генеза правового регулювання запровадження цифрової валюти центрального банку (Central Bank Digital Currencies, CBDC).

Історично центральні банки держав емітували гроші у двох формах: у формі готівкових грошових знаків (банкнот і монет), які можуть використовуватися усіма суб'єктами правовідносин та у безготівковій формі (кошти на рахунках у банках та інших фінансових установах у формі грошових записів – «гроші для банків»). Зазначені форми грошей розглядаються як традиційні гроші, які є законним засобом платежу. Ці

---

³ Payments in a digital world. Speech by Christine Lagarde, President of the ECB, at the Deutsche Bundesbank online conference on banking and payments in the digital world. Frankfurt am Main, 10 September 2020. URL: <https://www.ecb.europa.eu/press/key/date/2020/html/ecb.sp200910~31e6ae9835.en.html>

⁴ Build forward better. IMF Annual Report 2021. С. 19. URL: <https://www.imf.org/external/pubs/ft/ar/2021/eng/downloads/imf-annual-report-2021.pdf>

гроші є безумовними зобов'язаннями центрального банку держави та забезпечуються усіма його активами. Отже, зазначені гроші у готівковій та безготівковій формі виконують однакові функції. Наукою фінансового права визначено шість функцій грошей, а саме: 1) міри вартості (засіб вартості товару); 2) засобу обігу (гроші є засобом, який використовується при обміні одного товару на інший); 3) засобу нагромадження (після продажу товару гроші не витрачаються, а вилучаються з обігу); 4) засобу платежу; 5) функція світових грошей (засіб оплати між народами, державами); 6) засобу інвестування (гроші функціонують при інвестуванні в інструменти фінансових ринків – банківські вклади, цінні папери тощо)⁵. «Категорія гроші як серцевина фінансів в умовах розвитку сучасних технологій поступово втрачає свої матеріальні форми вираження і все частіше змінюється альтернативними фінансовими інструментами. Це спричинило пошук державами ефективних механізмів правового регулювання цих процесів на національному рівні та неминуче стане предметом міждержавних домовленостей в силу тих загроз фіскальним інтересам держави, які вони несуть»⁶.

I етап. «З початку 90-х років ХХ століття в еволюції платіжних інструментів у світі домінують електронні платіжні засоби двох видів – це платіжні картки та електронні гроші. У 2000-х роках поступового поширення при здійсненні платежів набувають мобільні платіжні інструменти, подальше зростання частки електронних платіжних засобів на основі програмного забезпечення, що функціонує в мережі Інтернет»⁷. Саме тому, у зв'язку із запровадженням інтернету та електронних механізмів оплати й появою електронних грошей, на початку 2000-х років виникла потреба визначення сутнісних ознак і характеристик грошей, відмінних від традиційних.

Так, визначення поняття «гроші», яке враховує можливість інтернет розрахунків й використання відповідних новітніх технологій, та яке використовується у міжнародних правовідносинах, було розроблено Комісією з уніфікації права США (Union Law Commission). Відповідно до пункту 12 Розділу 102 Уніфікованого акту про грошові послуги (Uniform Money Services Act – UMSA) поняття «гроші» означає засіб

---

⁵ Орлюк О. П. Фінансове право. Академічний курс: підручник / О. П. Орлюк. Київ : Юрінком Інтер, 2010. 808 с. С. 12.

⁶ Вайцеховська О. Р. Міжнародний фінансовий правопорядок: теоретичні засади та актуальні проблеми в умовах глобалізації: дис. ... д-ра юрид наук: 12.00.01 – «Міжнародне право». Харків. Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, 2020. 472 с. С. 80. URL: http://nauka.nlu.edu.ua/download/diss/Voicehovska/d_Voicehovska.pdf

⁷ Пожидаєва М. А. Платіжні системи: теоретичні засади та фінансово-правове регулювання в Україні : монографія. Київ : Юрінком Інтер, 2020. 348 с. С. 155.

обігу (обміну), який дозволено або прийнято США або іноземним урядом. Поняття включає встановлену грошову розрахункову одиницю міждержавної організації або грошову розрахункову одиницю за домовленістю двох або більше держав⁸. Отже, в Уніфікованому акті про грошові послуги визначено право на використання електронних грошей, хоча відповідне словосполучення та поняття відсутнє у зазначеному документі. Там мова йде лише про те, що «Інтернет та нові технології мікročіпів дозволяють обмінювати вартість, яка не є «грошима» в традиційному розумінні. Отже, UMSA надає нове визначення поняття «грошова вартість»⁹, тобто зазначає про наявність у електронних грошей функції засобу обігу. «При здійсненні розрахунків за допомогою електронних грошей, як і при використанні традиційних грошей відбувається передача грошової вартості. Емітентам не потрібно продавати майно, платіжний інструмент з метою передачі грошової вартості користувачам (фізичним особам та суб'єктам господарювання). Зазначені суб'єкти можуть придбати викупну вартість, яка може існувати лише в комп'ютеризованому форматі»¹⁰. Як справедливо зазначає Пожидаєва М. А. «електронні гроші діють як наперед оплачений платіжний інструмент на пред'явника»¹¹. «Електронні гроші – це грошова вартість, яка зберігається в електронному вигляді на технічному пристрої і може широко використовуватися для здійснення платежів підприємством іншим, ніж емітент, без необхідності використання при цьому банківських рахунків, але яка діє як передплачений документ на пред'явника»¹².

В Європейському Союзі електронним грошам було присвячено Директиву 2000/46/ЄС Європейського Парламенту та Ради «Про започаткування та здійснення діяльності установами-емітентами

---

⁸ Uniform Money Services Act (Last Revised or Amended in 2004). URL: <https://www.uniformlaws.org/HigherLogic/System/DownloadDocumentFile.aspx?DocumentFileKey=4ddb7fd0-891f-7140-4ce4-680c84bde71d&forceDialog=0>

⁹ Сударенко О. В. Цифрові валюти центральних банків як об'єкт вивчення фінансового права. *Актуальні питання розвитку юридичної науки та практики*: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (21 травня 2021 року) у 2 т. / за заг. ред. к.ю.н., доц. Г.З. Огнев'юк, к.ю.н. А.В. Айдинян. К., 2021. Т. 2. 387 с. URL: <https://www.law.univ.kiev.ua/ua/pro-iurydychnyi-fakultet-statti/215-zaochno-viddillennia/prosto-oholoshennia/4834-mizhnarodna-naukovo-praktychna-konferentsiia-aktualni-pytannia-rozvytku-iurydychnoi-nauky-ta-praktyky> С. 235-237.

¹⁰ Uniform Money Services Act (Last Revised or Amended in 2004). URL: <https://www.uniformlaws.org/HigherLogic/System/DownloadDocumentFile.aspx?DocumentFileKey=4ddb7fd0-891f-7140-4ce4-680c84bde71d&forceDialog=0>

¹¹ Пожидаєва М. А. Платіжні засади та фінансово-правове регулювання в Україні : монографія. Київ : Юрінком Інтер, 2020. 348 с. С. 186

¹² Пожидаєва М. А. Платіжні системи: теоретичні засади та фінансово-правове регулювання в Україні : монографія. Київ : Юрінком Інтер, 2020. 348 с. С. 187

електронних грошей та пруденційний нагляд за ними» від 18.09.2000 року (втратила чинність)¹³. Зокрема, електронні гроші можуть розглядатися як електронний замінник монет і банкнот, який зберігається на електронному пристрої, наприклад, на чіп-картці або у пам'яті комп'ютера, і який в основному призначений для здійснення електронних банківських платежів обмеженими сумами.... не включає в себе приймання вкладів, якщо отримані кошти відразу обмінюються на електронні гроші... можливість викупу завжди повинна розумітись як викуп за номінальною вартістю. Згідно зі ст. 3 (b) «електронні гроші» означають грошову вартість, як представлено у вимозі до емітента, які: i) зберігаються на електронному пристрої; ii) випускаються для одержання коштів на суму, не меншу за вартість у грошовому вираженні; iii) приймаються як засоби платежу за зобов'язаннями іншими, ніж зобов'язання емітента¹⁴.

Вдосконалення визначення поняття «електронні гроші» на правовому рівні відбулося у 2009 році – прийнято Директиву Європейського парламенту і Ради (ЄС) 2009/110/ЄС від 16.09.2009 року про започаткування та здійснення діяльності установами-емітентами електронних грошей і пруденційний нагляд за нею, про внесення змін до директив 2005/60/ЄС і 2006/48/ЄС та про скасування Директиви 2000/46/ЄС¹⁵. Відповідно до ст. 2 Директиви 2009/110/ЄС «електронні гроші» означають грошову вартість, що зберігається в електронній, у тому числі магнітній, формі як вимога до емітента, що випускається після отримання коштів для здійснення платіжних транзакцій, як визначено у пункті 5 статті 4 Директиви 2007/64/ЄС, і що її приймає фізична чи юридична особа, крім емітента електронних грошей. При цьому емітентом електронних грошей є банки (кредитні установи). У ст. 12 визначена заборона «нарахування відсотків або будь-якої іншої виплати, пов'язаної з періодом часу, протягом якого держатель електронних

---

¹³ Директива 2000/46/ЄС Європейського Парламенту та Ради «Про започаткування та здійснення діяльності установами-емітентами електронних грошей та пруденційний нагляд за ними від 18.09.2000 (втратила чинність). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_178#Text

¹⁴ Директива 2000/46/ЄС Європейського Парламенту та Ради «Про започаткування та здійснення діяльності установами-емітентами електронних грошей та пруденційний нагляд за ними від 18.09.2000 (втратила чинність). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_178#Text

¹⁵ Директива Європейського парламенту і Ради (ЄС) 2009/110/ЄС від 16.09.2009 року про започаткування та здійснення діяльності установами-емітентами електронних грошей і пруденційний нагляд за нею, про внесення змін до директив 2005/60/ЄС і 2006/48/ЄС та про скасування Директиви 2000/46/ЄС. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_a18#Text

грошей володіє електронними грошима»¹⁶. Отже, норми даної Директиви визначають відповідно суб'єктів правовідносин у сфері електронних грошей, фіксують відсутність у електронних грошей функцій засобу нагромадження, засобу інвестування, світових грошей.

II етап. Починаючи «з 2009-го року активно розвиваються віртуальні гроші у вигляді криптовалют / біткоїна (англ. Bitcoin)»¹⁷. Завдяки значному технологічному прориву, з яким пов'язано зниження витрат грошового обігу, підвищення швидкості, надійності, оперативності проведення платежів, посилення захисту від шахрайства, розширення функціональності електронних платіжних засобів останні набули широкої популярності для здійснення платіжних операцій»¹⁸. «Поява різних форм грошей, зокрема таких, що мають недержавне походження, неминуче спричинить ситуацію, коли фінансовим системам держав будуть загрозовувати не інші держави, а певні «несуверенні» особи, що здійснюють емісію грошей (наприклад, віртуальних)»¹⁹.

Тому, наступним важливим документом у зазначеній сфері, на нашу думку, став звіт Європейського центрального банку щодо віртуальних валют 2015 року²⁰. У зазначеному Звіті було визначено ті ознаки, які були характерними для віртуальних активів, а саме: 1) віртуальний актив не видається центральним банком; 2) не видається кредитною установою або електронною грошовою установою, а здійснюється децентралізовано, як правило, (але не винятково) за допомогою майнінгу²¹. Оскільки, віртуальний актив не використовується як засіб обміну, він не належить до легальних грошей, тому що відсутня його фізична форма (банкноти чи монети), він також не є валютою, тому жоден віртуальний актив не розглядається як валюта²². Отже, віртуальний актив виконує тільки дві з шести функцій грошей, а саме: міри вартості та функцію

---

¹⁶ Директива Європейського парламенту і Ради (ЄС) 2009/110/ЄС від 16.09.2009 року про започаткування та здійснення діяльності установами-емітентами електронних грошей і пруденційний нагляд за нею, про внесення змін до директив 2005/60/ЄС і 2006/48/ЄС та про скасування Директиви 2000/46/ЄС. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_a18#Text

¹⁷ Пожидаєва М. А. Платіжні системи: теоретичні засади та фінансово-правове регулювання в Україні : монографія. Київ : Юрінком Інтер, 2020. 348 с. С. 155.

¹⁸ Ibid. С. 155–156.

¹⁹ Вайцеховська О. Р. Міжнародний фінансовий правопорядок: теоретичні засади та актуальні проблеми в умовах глобалізації : дис. ... д-ра юрид наук : 12.00.01 – «Міжнародне право». Харків : Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, 2020. 472 с. С. 339. URL: http://nauka.nlu.edu.ua/download/diss/Voicehovska/d_Voicehovska.pdf.

²⁰ European Central Bank “Virtual Currency Schemes – a further analysis”, February 2015. URL: <https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/other/virtualcurrencyschemesen.pdf>.

²¹ Ibid.

²² Ibid.

засобу платежу (її вартість виражається у цифровій формі; вона функціонує у межах віртуального облікового реєстру)²³. Віртуальний актив придбати можна, проте офіційно обміняти його на грошову одиницю держави – ні. Головною метою впровадження крипто-активів «було виведення третьої сторони (держави, банківських установ та інших посередників) за межі операцій, що здійснюються між безпосередніми їх учасниками»²⁴.

В подальшому, відповідно до Комюніке, схваленому за результатами Великої двадцятки (19–20 березня 2018) було вироблено єдину термінологію при використанні відповідних віртуальних валют – «крипто-актив» (crypto-assets). Зокрема, було визначено, що крипто-активи не мають ключових атрибутів суверенних валют. Їх емісія не здійснюється центральними банками відповідних держав²⁵.

У сучасному світі технологій існує понад тисячу видів крипто-активів, кожен з яких наділено можливістю моментального он-лайн переказу²⁶. При цьому, офіційно в ЄС «біткоїн та інші крипто-активи визнані віртуальними активами відповідно до Директиви 2018/843/ЄС від 30.05.2018 (5th Anti-Money Laundering Directive (5 AMLD))»²⁷. Так, згідно з п. 18 п. 3 ст. 1 Директиви Європейського парламенту і Ради (ЄС) 2018/843 від 30.05.2018 «Про внесення змін до Директиви (ЄС) 2015/849 про запобігання використанню фінансової системи для цілей відмивання грошей або фінансування тероризму та про внесення змін до директив 2009/138/ЄС і 2013/36/ЄС» поняття «віртуальні активи» означає цифрову репрезентацію вартості, яка не є випущеною або гарантованою центральним банком або органом публічної влади, не обов'язково прив'язана до законно створеної валюти і не має юридичного статусу валюти або грошей, але приймається фізичними або юридичними особами як засіб обміну, який може передаватися, зберігатися або бути

---

²³ Сударенко О. В. Цифрові валюти центральних банків як об'єкт вивчення фінансового права. *Актуальні питання розвитку юридичної науки та практики* : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (21 травня 2021 року) у 2 т. / за заг. ред. к.ю.н., доц. Г. З. Огнев'юк, к.ю.н. А. В. Айдинян. К., 2021. Т. 2. 387 с. URL: <https://www.law.univ.kiev.ua/ua/pro-iurydychnyi-fakultet-statti/215-zaochne-viddillennia/prosto-oholoshennia/4834-mizhnarodna-naukovo-praktychna-konferentsiia-aktualni-pytannia-rozvytku-iurydychnoi-nauky-ta-praktyky> С. 235-237.

²⁴ Пожидаєва М. А. Платіжні системи: теоретичні засади та фінансово-правове регулювання в Україні : монографія. Київ : Юрінком Інтер, 2020. 348 с. С. 168.

²⁵ Фінансове право: підручник / О. О. Дмитрик, І. Є. Криницький, О. А. Лукашев та ін. ; за ред. М. П. Кучерявенка, О. О. Дмитрик. Харків : Право. 2019. 416 с. С. 76.

²⁶ Пожидаєва М. А. Платіжні системи: теоретичні засади та фінансово-правове регулювання в Україні : монографія. Київ : Юрінком Інтер, 2020. 348 с. С. 189.

²⁷ Ibid.. С. 169.

предметом купівлі-продажу в електронний спосіб²⁸. Згідно з п. 10 Преамбули «не повинно бути плутанини між крипто-активами, електронними грошима, як визначено у п. 2 ст. 2 Директиви Європейського Парламенту та Ради 2009/110/ЄС, і ширшим поняттям «грошей», як визначено у пункті (25) ст. 4 Директиви Європейського Парламенту і Ради (ЄС) 2015/2366, а також грошовою вартістю, що зберігається на інструментах, звільнених на підставі пунктів (k) і (l) ст. 3 Директиви (ЄС) 2015/2366, та ігровими валютами, які можуть використовуватися виключно у межах конкретного ігрового середовища. Незважаючи на те, що крипто-активи часто можуть використовуватися як засіб платежу, вони також можуть бути використані для інших цілей та мати ширше застосування, таке як засіб обміну, інвестицій, накопичення або використання в онлайн-казино. Ціллю цієї Директиви є охоплення усіх потенційних способів використання крипто-активів. Жодні зобов'язання Союзу не вимагають від надавачів, залучених до послуг з обміну між крипто-активами та офіційними валютами (тобто монетами і банкнотами, призначеними слугувати законним платіжним засобом держави, і електронних грошей держави, прийнятих як засіб обміну в державі випуску), а також відповідальних зберігачів гаманців, повідомляти про підозрілу діяльність (п. 8) преамбули директиви 2018»²⁹. Отже, визначено, що віртуальні активи можуть виконувати функції: засобу обігу; засобу нагромадження; засобу інвестування.

«Головне, що відрізняє криптовалюту від інших електронних коштів (електронних грошей або безготівкових розрахунків) – автономний, приватний характер емісії, а також технологічні особливості їх виготовлення і випуску в обіг. Криптовалюта – є децентралізованою системою зі специфічною фінансово-правовою природою, яка характеризується високим ступенем ліквідності, є подільною, проте її стабільність не забезпечена державою, на відміну від фіатних грошей, та відсутній емітент»³⁰. Тут слід зазначити, що фіатні гроші – це офіційні, традиційні, законні засоби платежу. Економісти ж в наукових роботах

---

²⁸ Директива Європейського парламенту і Ради (ЄС) 2018/843 від 30.05.2018 «Про внесення змін до Директиви (ЄС) 2015/849 про запобігання використанню фінансової системи для цілей відмивання грошей або фінансування тероризму та про внесення змін до директив 2009/138/ЄС і 2013/36/ЄС». URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_010-18#Text

²⁹ Ibid.

³⁰ Овчаренко А. Цифрові валюти: неоднозначність судової практики. *Воронівські читання (Судовий прецедент – джерело права або приклад правозастосування)*: збірник статей, доповідей та тез учасників міжнар. наук.-практ. конф., м. Ірпінь, 4–5 жовтня 2019 р. / редкол.: М. Кучерявенко, О. Головашевич. Харків: Асоціація фінансового права України, 2019. 468 с. С. 225–231. С. 225–226. <https://afl.org.ua/2020/06/10/voronovskitchitannya-2019-zbirnik-tez/>

використовують відповідний термін, який використовується в англомовних офіційних документах – фіатні гроші.

Відсутність гарантій з боку держави призводить до того, що особи, які вклали кошти в крипто-активи можуть їх втратити. Так, у 2020 році проблеми сталися на ірландській біржі крипто-активів Bitsane, що зумовило потребу подання петиції до Європейського парламенту від 22.01.2021. Петицією запропоновано справляти з крипто-транзакцій невелику комісію, яка буде поповнювати Фонд жертв крипто-злочинів. У разі настання випадку шахрайства, кошти Фонду будуть використані на компенсацію коштів, постраждалим. Пропонується загальноєвропейська комісія у розмірі 0,0001 цента за одне євро у крипто-активі (еквіваленті) з кожної транзакції³¹.

27.11.2020 Financial Times повідомила, що компанія Facebook може представити свій крипто-актив Libra в січні 2021 року³². «За словами співробітників агентства Facebook, випускати Libra буде Libra Assotiation, організація, яка заснована в м. Женева (Швейцарія). Libra Assotiation, в якій Facebook є одним з 27 членів, намагалась отримати дозвіл від швейцарського регулятора FINMA на випуск одного стейблкоїна, що підтримується доларом за курсом 1 до 1, а також токенами. (Стейблкоїн – це різновид крипто-актива, для якого вдалося домогтися стабільної ринкової ціни, яка слабо залежить від загальної волативності ринків крипто-активів)³³. Токен – цифрова одиниця у кодї якої міститься інформація про вартість такого токена та його походження)³⁴. Можливість появи стейблкоїна Libra від компанії Facebook була сприйнята державами та Банком міжнародних розрахунків як загроза для національних валют, монетарного суверенітету. «Це може статися, якщо випущені корпораціями стейблкоїни витіснять

---

³¹ Сударенко О. В. Цифрові валюти центральних банків як об'єкт вивчення фінансового права. *Актуальні питання розвитку юридичної науки та практики* : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (21 травня 2021 року) у 2 т. / за заг. ред. к.ю.н., доц. Г. З. Огнев'юк, к.ю.н. А. В. Айдинян. Київ, 2021. Т. 2. 387 с. URL: <http://www.law.univ.kiev.ua/ua/pro-iurydychnyi-fakultet-statti/215-zaochne-viddillennia/prostoholoshennia/4834-mizhnarodna-naukovo-praktychna-konferentsiia-aktualni-pytanniarozvytku-iurydychnoi-nauky-ta-praktyky> С. 235-237.

³² ЄЦБ назвав Libra новою загрозою для національних валют. Регулятор вважає, що буде змушений «заново винаходити суверенні гроші» (27.11.2020). URL: <https://mind.ua/news/20219043-ecb-nazvav-libra-novoyu-zagrozoyu-dlya-nacionalnih-valyut>

³³ Facebook планирует выпустить собственную криптовалюту Libra в январе 2021 года. URL: <https://delo.ua/economyandpoliticsinukraine/facebook-planiruet-vypustit-sobstvennujukriptov-375668/>

³⁴ Вінокуров Я. Е-гривня на підході. Як світ переходить на крипту та що зробила для цього Україна (13.09.2021). URL: <https://www.epravda.com.ua/publications/2021/09/13/677727/>

національні валюти як платіжний засіб»³⁵. Член Керівної ради Європейського центрального банку Фабіо Панетта також повідомив, що зараз ведуться експерименти з випуску цифрового євро. Зокрема, перевіряється сумісність нової форми валюти з існуючими розрахунковими послугами ЦБ, вивчається взаємозв'язок між DLT-технологіями і централізованими системами³⁶. Принагідно слід зазначити, що 22.09.2020 Європейський центральний банк подав заявку на реєстрацію товарного знаку «цифрове євро».

Враховуючи відповідні загрози монетарному суверенітету, держави у 2021 році почали застосовувати заборони, щодо використання крипто-активів. Зокрема, до таких держав належать Китай, Ірак, Катар, Єгипет, Оман, Марокко, Алжир, Туніс, Бангладеш³⁷, Індія³⁸. Є держави, які частково заборонили використання крипто-активів, заборонивши банкам здійснювати транзакції з крипто-активами та здійснювати обмінні операції з крипто-активами, зокрема: Бахрейн, Болівія та інші сорок держав³⁹. Виключенням став Сальвадор, який з 07.09.2021 р. визнав крипто-актив офіційною валютою поряд із долларом⁴⁰.

III етап. З 2014 року центральні банки держав почали досліджувати можливість використання ЦВЦБ⁴¹. З листопада 2018 р. почали використовувати єдине визначення до крипто-активів випущених центральними банками. Так, відповідно до матеріалів «дискусійної записки», розміщеної на сайті Міжнародного валютного фонду, цифрова валюта центральних банків (Central Bank Digital Currencies, CBDC) – широко-доступна цифрова форма існуючих фіатних грошей, яка випущена центральним банком і є законним платіжним засобом⁴². За визначенням

---

³⁵ ЄЦБ назвав Libra новою загрозою для національних валют. Регулятор вважає, що буде змушений «заново винаходити суверенні гроші» (27.11.2020). URL: <https://mind.ua/news/20219043-ecb-nazvav-libra-novoju-zagrozoju-dlya-nacionalnih-valyut>

³⁶ Ibid.

³⁷ Сорока А. Список поповняється. В яких країнах повністю заборонено криптовалюту. (06.01.2022). URL: <https://azart.nv.ua/news/strany-gde-zapreshcheny-kriptovalyuty-50206719.html>

³⁸ Індія заборонить біткоїни та запустить власну державну цифрову валюту. Юридична газета. 30.11.2021. URL: <https://yur-gazeta.com/golovna/indiya-zaboronit-bitkoyini-ta-zapustit-vlasnu-derzhavnu-cifrovu-valyutu.html>

³⁹ Сорока А. Список поповнюється. В яких країнах повністю заборонено криптовалюту. (06.01.2022). URL: <https://azart.nv.ua/ukr/news/krajini-de-zaboroneni-kriptovalyuti-50206719.html>

⁴⁰ Перша країна світу офіційно внесла біткоїни у платіжну систему. (07.09.2021). URL: <https://root-nation.com/ua/news-ua/it-news-ua/ua-bitcoin-salvador/>

⁴¹ PwC CBDC глобальний індекс. 1-ше видання, квітень 2021. URL: <https://www.pwc.com/gx/en/industries/financial-services/assets/pwc-cbdc-global-index-1st-edition-april-2021.pdf>

⁴² Griffoli T. M., Martinez Peria M. S., Agur I., Ari A., Kiff J., Popescu A., Rochon C. (2018), Casting Light on Central Bank Digital Currencies / IMF Staff Discussion Notice, 12 November

Банку міжнародних розрахунків цифрові гроші центральних банків (CBDC) – це зобов'язання центрального банку, що виражається в існуючій національній грошовій одиниці, яка виступає як засобом обігу, так і засобом збереження вартості⁴³; цифровий платіжний інструмент, номінований у національній грошовій одиниці, що є прямим зобов'язанням центрального банку⁴⁴. Європейський центральний банк визначає цифрову валюту центрального банку як загальнодоступну цифрову форму фіатної валюти, емітовану державою, що є законним засобом платежу, не є крипто-активом і може зберігатися вартість поза банками у визначеному законодавством порядку⁴⁵.

В Білій книзі світового економічного форуму (2019) визначено, що цифрові валюти можуть бути роздрібні або оптові. Роздрібна (універсальна) ЦВЦБ (retail/general CBDC) – це валюта, придатна для широкого використання, у тому числі фізичними та юридичними особами; доповнює та/або замінює готівкові кошти, виступає в якості альтернативи традиційним банківським депозитам; процентний дохід, як правило, не передбачено⁴⁶. Оптова ЦВЦБ (wholesale CBDC) – цифрова валюта, яку має можливість використовувати обмежене коло користувачів, зокрема, фінансові установи, які зберігають кошти на рахунках у центральному банку, або професійні учасники фінансового ринку; сфера розповсюдження, як правило, обмежується міжбанківськими розрахунками⁴⁷. Принагідно слід зазначити, що на початок 2020 року близько 80 % центральних банків світу або не мали права випускати цифрову валюту відповідно до їх чинного законодавства, або ж правова база була позбавлена чітких норм. На лютий 2020 року тільки 40 із 174 центробанків володіли законним правом випуску цифрових валют⁴⁸.

Роздрібна модель ЦВЦБ може бути централізованою (non-DLT) та децентралізованою (DLT), а оптова модель – децентралізованою.

2018. URL: <https://www.imf.org/en/Publications/Staff-Discussion-Notes/Issues/2018/11/13/Casting-Light-on-Central-Bank-Digital-Currencies-46233/>.

⁴³ Bank for International Settlements. Central bank digital currencies. report by the Committee on Payments and Market Infrastructures and the Markets Committee. March 2018. URL: <https://www.bis.org/cpmi/publ/d174.pdf>

⁴⁴ Bank for International Settlements Central bank digital currencies for cross-border payments July 2021 Report to the G20. URL: <https://www.bis.org/publ/othp38.pdf>

⁴⁵ Central European Bank. Cryptocurrencies and tokens, September 2018. URL: <https://www.ecb.europa.eu/>

⁴⁶ Central Bank and Distributed Technology: How are Central Banks Exploring Blockchain Today? / *World Economic Forum White Paper*. March 2019. URL: <https://www3.weforum.org>

⁴⁷ Central Bank and Distributed Technology: How are Central Banks Exploring Blockchain Today? / *World Economic Forum White Paper*. March 2019. URL: <https://www3.weforum.org>

⁴⁸ Діденко С. Епоха цифрових технологій: МВФ щодо емісії грошей приватним та державним сектором (22.02.2021). URL: <https://ua.news/ua/epoha-tsyfrovyyh-tehnologyj-mvf-ob-emyssyy-deneg-chastnym-y-gosudarstvennym-sektorom/>

У випадку нарахування відсотків за оптовою моделлю ЦВЦБ, на думку І. Юзефальчик, їх слід розглядати як процентне зобов'язання центрального банку. Можливість нарахування відсотків може мати переваги для центрального банку при регулюванні попиту на гроші, та відповідно, для реалізації монетарної політики та забезпечення фінансової стабільності.

Оскільки розглядаються як централізовані, так і децентралізовані моделі емісії (центральним банком разом із небанківськими установами), то така цифрова валюта за своїми ознаками близька до віртуальної саме за умов децентралізації випуску і відповідає визначенням ЦВЦБ. У випадку централізованої емісії постає проблема визначення організаційно-правової форми таких платіжних систем: чи слід вважати її державною електронною платіжною системою, чи такою, що діє в рамках приватного права і є закритою небанківською або публічною банківською платіжною системою⁴⁹.

Серед переваг застосування ЦВЦБ зазначають: зменшення частки готівкових коштів в обігу, що зумовлює зменшення витрат центрального банку на емісію та обіг готівкових коштів; подолання високого рівня інфляції; підвищення доступу до фінансових послуг; уникнення або ухилення санкційних приписів.

При вирішенні питань щодо впровадження ЦВЦБ також вирішується ряд інших питань, пов'язаних із забезпеченням законності руху коштів, унеможливлення використання зазначених коштів з метою фінансування тероризму та розповсюдження зброї масового знищення. Отже, держави вирішують питання щодо забезпечення балансу приватних та публічних інтересів при ідентифікації клієнтів та моніторингу їх транзакцій.

Так, «в грудні 2019 року Європейська система центральних банків спільно з Європейським Центральним банком провела дослідження і запропонувала концепцію часткової анонімності ЦВЦБ “Exploring anonymity in central bank digital currencies”⁵⁰. «Хоча документ не є орієнтованим на практичну реалізацію і не передбачає прийняття будь-якого рішення про перехід на ЦВЦБ, подібні ініціативи являють собою позитивні зрушення у напрямі забезпечення законодавчо закріпленого права людини на недоторканність приватного життя (яке визнане в Загальній декларації прав людини ООН, Міжнародному пакті про громадянські й політичні права та в багатьох інших міжнародних і регіональних угодах) та міжнародних стандартів з протидії відмиванню

---

⁴⁹ Лозовицький А. В. Небанківська електронна платіжна система як середовище обігу віртуальної валюти. *Актуальні проблеми держави і права*. 2020. № 85. С. 133–140. С. 135. URL: <http://www.apdp.in.ua/index.php/vipusk-85.html>

⁵⁰ Exploring anonymity in central bank digital currencies. *In Focus*. Is. № 4. 2019. URL: <https://www.ecb.europa.eu/paym/intro/publications/pdf/ecb.mipinfocus191217.en.pdf>.

коштів та фінансуванню тероризму. Автори вищезазначеної концепції пропонують спрощену платіжну систему ЦВЦБ, яка надає її користувачам (громадянам/суб'єктам господарювання) певний ступінь конфіденційності для транзакцій на невеликі суми, водночас гарантуючи, що транзакції з великими сумами підлягають обов'язковій перевірці. Це досягається за допомогою ваучерів анонімності, які можуть бути використані протягом певного часового періоду (наприклад, місяця). Якщо користувачі хочуть зробити анонімний платіж, вони повинні докласти ваучер до кожного запиту на оплату»⁵¹.

Враховуючи, що ЦВЦБ набуває ознак широкодоступної, то передбачається, що вона буде виконувати всі шість функцій грошей, зокрема, функцію міри вартості, оскільки СВДС можна буде обміняти на традиційні, офіційні гроші із розрахунку 1:1. Спроба держав світу запровадити власну цифрову валюту зумовлена також намаганнями забезпечити використання таких валют у світовій економіці, отже відповідно зазначені валюти зможуть виконувати функції світових грошей. Водночас, якщо подивитися наукові праці та матеріали на сайтах Міжнародного валютного фонду, Банку міжнародних розрахунків та Європейського центрального банку, то відповідно про функцію світових грошей в цих роботах мова не йде.

Дослідження ЦВЦБ виключно як національної валюти €, так би мовити, неповним дослідженням, оскільки гроші виконують функцію світових грошей. Держави отримують фінансування в двох формах ((а) будь-яка видача коштів, незалежно від джерела і форми видачі (є зворотна і безповоротна форми); б) тільки безповоротна форма видачі коштів⁵²) від міжнародних фінансових установ, іноземних держав. І з підвищенням ролі ЦВЦБ неодмінно постане питання щодо виконання ЦВЦБ функції світових грошей.

Процеси «глобалізації зумовили усвідомлення міжнародною спільнотою нагальної потреби скоординованого регулювання фінансових питань на міждержавному рівні шляхом розробки ефективної системи міжнародних фінансових стандартів. Усе це на фоні важливості для держав питання безпечного функціонування їх національних фінансових систем відносить міждержавні фінансові правовідносини до переліку пріоритетних напрямків міждержавного співробітництва»⁵³.

---

⁵¹ Гудіма Т. Цифрова валюта центрального банку: особливості впровадження та вплив на грошово-кредитну політику. *Jurnalul juridic national: teorie și practică*. 2020. № 1. С. 86–89. С. 87. URL: <http://www.jurnaluljuridic.in.ua/archive/2020/1/19.pdf>

⁵² Воронова Л. К. Бюджетно-правове регулювання в СРСР. Київ : Вища школа, голов. вид., 1975. 184 с. С. 112.

⁵³ Вайцеховська О. Р. Міжнародний фінансовий правопорядок: теоретичні засади та актуальні проблеми в умовах глобалізації: дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.01 –

Тільки у липні 2021 р., вперше, Банк міжнародних розрахунків звернув увагу на можливість виконання CBDC функції світових грошей. Було зазначено, що G20 підвищила рівень пріоритету міжвалютних транскордонних платежів і схвалила комплексну програму для вирішення ключових проблем⁵⁴. «Міжвалютні платежі зазвичай критикують за їх високу вартість, низьку швидкість, обмежений доступ і недостатню прозорість. З метою вирішення цих проблем G20 у жовтні 2020 року було схвалено дорожню карту покращення міжвалютних (транскордонних) платежів. Дорожню карту розробила Рада з фінансової стабільності (Financial Stability Board) у координації з Комітетом з питань платежів і ринку Інфраструктури (CPMI) та іншими міжнародними організаціями та органами»⁵⁵.

Враховуючи відповідні документи, можна сказати про появу нової моделі ЦВЦБ міжвалютна (multi-CBDC mCBDC) – цифрової валюти для здійснення міжвалютних розрахунків між державами. При цьому, таку функцію може виконувати як роздрібна модель ЦВЦБ (на сьогодні, як приклад, можна використовувати досвід запуску цифрового східно-карибського долару), так і оптова модель. Разом з тим, у документі Банку міжнародних розрахунків зазначається про можливість створення безпосередньо нової стилізованої моделі mCBDC на основі укладення правочинів – так звана «єдина модель».

2. Роздрібна, оптова та міжвалютна моделі цифрової валюти центральних банків

Вирішуючи питання щодо впровадження ЦВЦБ держава стикається з великою кількістю питань, що пов'язані із забезпеченням суверенітету відповідної держави. Так, право емісії грошової одиниці держави належить до суверенних прав будь-якої держави. Безпосередню емісію (випуск) грошової одиниці здійснює центральний банк держави після того, як парламент відповідної держави визначить назву цієї валюти, форми її існування. Центральний банк держави випускає власну грошову одиницю «для виконання цілей суспільного інтересу, таких як контроль інфляції та циклічна стабілізація економіки»⁵⁶. Приймаючи рішення щодо випуску цифрових валют центральні банки держави

«Міжнародне право». Харків : Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, 2020. 472 с. С. 83. URL: http://nauka.nlu.edu.ua/download/diss/Voicehovska/d_Voicehovska.pdf

⁵⁴ Bank for International Settlements Central bank digital currencies for cross-border payments July 2021 Report to the G20. URL: <https://www.bis.org/publ/othp38.pdf>.

⁵⁵ Ibid.

⁵⁶ Fabio Panetta The present and future of money in the digital age Rome, 10 December 2021. URL: <https://www.ecb.europa.eu/press/key/date/2021/html/ecb.sp211210-09b6887f8b.en.html>

стикнулися також із потребою вибору моделі та концепції, яка буде використовуватися при застосуванні цифрової валюти центрального банку.

«Цифрові гроші центральних банків – це зобов’язання центрального банку, номіноване в національній валюті, що має цифрове представлення і здатне виступати в якості засобу платежу, обміну і збереження вартості»⁵⁷. До 2021 року говорили тільки про роздрібну та оптову моделі ЦВЦБ. У 2021 Банк міжнародних розрахунків почав вивчати можливість застосування міжвалютної (транскордонної) моделі (multi-SBDC, mSBDC).

«Цифрові гроші центрального банку можуть бути двох видів, залежно від моделі випуску, яку використовує держава, а саме: роздрібні/універсальні (retail/general SBDC) – цифровий аналог готівкових коштів, який є доступним широкому загалу, включаючи фізичних та юридичних осіб; та оптовими (wholesale) – цифровий аналог «коштів для банків», до якого мають доступ тільки фінансові установи. Головна новація retail-SBDC розширення доступу до зобов’язань центрального банку. Способи оплати можуть змінюватися, але природа грошей – ні»⁵⁸. Більшість коштів, які використовуються, представляють собою зобов’язання, як правило, центрального банку чи банку, хоча компанії емітенти кредитних карток, PayPal або M-Pesa можуть виступати посередниками між емітентом та користувачем. Ці зобов’язання забезпечені цінними паперами та іншими активами, і ці активи можуть, у разі потреби, перетворитися на гроші, хоча б частково⁵⁹. Крипто-активи позбавлені забезпеченості з боку держави чи банків.

Роздрібний (або загальний, універсальний) SBDC призначений для здійснення розрахунків суб’єктами господарювання та фізичними особами за товари, роботи, послуги, а також переказів між фізичними особами, тоді як оптова модель SBDC буде розроблена для обмеженого доступу фінансових установ до розрахунків на фінансових ринках, подібно до сьогоднішнього використання резервних та розрахункових рахунків центрального банку⁶⁰. Міжвалютна модель цифрової валюти

---

⁵⁷ Ходакевич С. І. Цифрові валюти центральних банків: перспективи реалізації і використання. URL: <https://scholar.google.com.ua/citations?user=HfdfsIOgAAAAJ&hl=uk>

⁵⁸ Payments in a digital world. Speech by Christine Lagarde, President of the ECB, at the Deutsche Bundesbank online conference on banking and payments in the digital world. Frankfurt am Main, 10 September 2020. URL: <https://www.ecb.europa.eu/press/key/date/2020/html/ecb.sp200910~31e6ae9835.en.html>

⁵⁹ Ніпельт Дірк 13.10.2020 Цифровые деньги и цифровые валюты центральных банков: главное, что нужно знать. URL: <https://econs.online/articles/opinions/tsifrovye-dengi-i-cbdc/>

⁶⁰ Bank for International Settlements Central bank digital currencies for cross-border payments July 2021 Report to the G20. URL: <https://www.bis.org/publ/othp38.pdf>

буде використовуватися для здійснення міжвалютних (транскордонних) розрахунків між державами. При цьому, таку функцію може виконувати як роздрібна модель цифрової валюти центрального банку (на сьогодні, як приклад, можна використовувати досвід запуску цифрового східно-карибського долару), так і оптова модель. Разом з тим, у документі Банку міжнародних розрахунків зазначається про можливість створення безпосередньо нової стилізованої моделі mCBDC на основі укладення правочинів так звана «єдина модель»⁶¹.

«З позиції емісії виділяють дві базові концепції цифрових валют центральних банків, які відрізняються процесом верифікації платежів:

1. Account-based (balanced): відповідно до якої створення ЦВЦБ відбувається шляхом відкриття в центральному банку персоналізованих рахунків всім економічним агентам. В даному випадку транзакція буде подібна до транзакції між клієнтами банків, за виключенням того, що рахунки відкриваються в центральному банку. Доступ до рахунку забезпечується через веб-сторінку чи застосунок на портативному пристрої. Особливостями даної концепції є високі витрати на ведення рахунків чи ризики дезінтермедіації (зниження ролі) традиційних фінансових посередників.

2. Концепція value/token-based передбачає емісію готівки в цифровій формі (токен), яка може частково чи повністю замінити готівку. Такий варіант більше відповідає традиційній архітектурі банківської системи. Слід зазначити, що кошти на основі банківських рахунків базуються на кредитних грошах, в той час як токен-гроші не пов'язані із наданням кредиту». «Хоча ЦВЦБ є формою віртуальних грошей, яка використовує електронний запис або цифровий токен для надання готівки, на відміну від інших типів крипто-активів, вона випускається та регулюється валютним органом держави»⁶².

Щодо світових тенденцій у запровадженні ЦВЦБ, то слід зазначити, що у квітні 2021 року було розроблено Звіт глобального індексу цифрових валют центральних банків (далі – Звіт глобальних індексів)⁶³. У ньому було досліджено переважно дві моделі ЦВЦБ, хоча увага приділялась також «змішаній моделі» – дослідження держав у сфері

---

⁶¹ Bank for International Settlements Central bank digital currencies for cross-border payments July 2021 Report to the G20. URL: <https://www.bis.org/publ/othp38.pdf>

⁶² Central Bank Digital currencies (CBDC) Index report – Focus Asia region Extract from PwC Global CBDC Index. September 2021. URL: <https://www.pwc.com/vn/en/publications/2021/210923-pwc-vietnam-cbdc-index-en.pdf>

⁶³ Pauline Adam-Kalfon, Henri Arslanian, Klara Sok, Benoît Sureau, Haydn Jones, Yanjie Dou Data Scientist PwC CBDC глобальний індекс. 1-ше видання, квітень 2021. URL: <https://www.pwc.com/gx/en/industries/financial-services/assets/pwc-cbdc-global-index-1st-edition-april-2021.pdf>

одночасного запровадження роздрібною цифровою валюти (retail-CBDC, R-CBDC) та оптової (wholesale-CBDC, W-CBDC). Слід зазначити, що у світі переважають дослідження та вже наявні запровадження саме роздрібною моделі ЦВЦБ. Це зумовлено меншою кількістю суб'єктів, які залучаються до відповідної діяльності. Якщо ж говорити про оптову модель ЦВЦБ, то для цієї моделі є характерним дослідження можливості застосування цифрової валюти не тільки в середині держави (відповідної зони, зокрема євро зони), а також і при здійсненні транскордонних розрахунків, розрахунків між двома державами. Тому і кількість залучених суб'єктів до діяльності щодо переказу даної моделі CBDC значно більша. Хоча відповідний акцент на транскордонний, міжнародний аспект впровадження цифрової валюти прослідковується тільки в Звіті Банку міжнародних розрахунків «Цифрові валюти центрального банку для міжвалютних (транскордонних) платежів» за липень 2021⁶⁴, в усіх інших роботах мова йде виключно про можливість використання оптової моделі CBDC тільки між певними державами чи територіями. Автори Звіту глобального індексу припускають, що для запровадження пілотних проєктів щодо роздрібною ЦВЦБ знадобиться три роки, а для оптової – шість⁶⁵. Якщо ж говорити про multi-CBDC, то відповідно і кількість суб'єктів, які будуть вступати у відповідні правовідносини буде значно більшою. Також не вирішено питання щодо потреби створення безпосередньо нової стилізованої моделі mCBDC на основі укладення правочинів, так звана «єдина модель», або ж потреби розвитку досліджень наявних моделей ЦВЦБ у сфері міжнародних розрахунків. Тому визначити строки для запровадження міжвалютної моделі ЦВЦБ дуже складно.

Станом на середину липня 2020 року тільки 36 центральних банків опублікували роботи, в яких досліджуються оптова W-CBDC та роздрібна моделі R-CBDC, а на кінець 2021 року таких держав було близько 90⁶⁶. На середину липня 2020 три держави (Уругвай, Еквадор та Україна) завершили пілотні проєкти роздрібною моделі цифрових валют. Питання щодо використання ЦВЦБ було закрито, або зупинене. Проходило також пілотне тестування R-CBDC ще у семи суб'єктів: у Швеції, у Південній Кореї, у Східно-Карибському валютному союзі, на

---

⁶⁴ Bank for International Settlements Central bank digital currencies for cross-border payments July 2021 Report to the G20. URL: <https://www.bis.org/publ/othp38.pdf>

⁶⁵ Pauline Adam-Kalfon, Henri Arslanian, Klara Sok, Benoît Sureau, Haydn Jones, Yanjie Dou Data Scientist PwC CBDC глобальний індекс. 1-ше видання, квітень 2021. URL: <https://www.pwc.com/gx/en/industries/financial-services/assets/pwc-cbdc-global-index-1st-edition-april-2021.pdf>

⁶⁶ Today's Central Bank Digital Currencies Status. URL: <https://cbctracker.org>

Багамських Островах, в Материковому Китаї, в Камбоджі та Туреччині»⁶⁷.

Більше 88 % проєктів CBDC, за даними Звіту глобального індексу, використовують концепцію цифрового токєну (блокчейн) як базову. Концепція цифрового токєну (блокчейн) приносить кілька переваг для розвитку CBDC, а саме: 1) забезпечення безпечності передачі права власності – інтегровані платформи, створені за проєктом є безпечним способом для передачі права власності, що є основою для підтримки цифрових грошей; 2) забезпечення реалізації програмування розумних контрактів – CBDC як нова форма грошової одиниці є інструментом, який може здійснювати автоматичні платежі на основі заздалегідь запрограмованих умов; 3) забезпечення прозорих умов аудиту, оскільки наявні записи здійснення платежів; 4) забезпечення реалізації функції конфіденційності при застосуванні; 5) забезпечення високого рівня сумісності з іншими цифровими активами через відповідні цифрові обміни⁶⁸.

Якщо говорити про роздрібну модель ЦВЦБ, то вона майже не відрізняється від паперових грошей. Оскільки, цифрова валюта буде емітована центральним банком держави на підставі законодавства відповідної держави, то особи, які використовують такі гроші отримують доступ «до безпечного платіжного інструменту, який є безкоштовним, простим у використанні та загальноприйнятим»⁶⁹. ЦВЦБ є доповненням до готівкової форми (традиційних банкнот та монет) валюти відповідної держави.

Першою державою, яка розпочала дослідження у сфері емісії ЦВЦБ був Еквадор. У 2014 році Еквадорським центральним банком (BCE) було повідомлено про випуск дінего electrónico, (DE). Через рік після запуску Еквадорський центральний банк дозволив користувачам відкрити власні рахунки та здійснювати переказ коштів за допомогою мобільного додатку. Цим мобільним додатком керувала державна компанія CNT-оператор мобільного зв'язку. Метою цього проєкту було зниження рівня бідності та рівня витрат Уряду, оскільки держава

---

⁶⁷ Що таке цифрова валюта центробанків (CBDC)? 21.10.2020. URL: <https://forklog.com/chto-takoe-tsifrovaya-valyuta-tsentrobankov-cbdc>; Pauline Adam-Kalfon, Henri Arslanian, Klara Sok, Benoît Sureau, Haydn Jones, Yanjie Dou Data Scientist PwC CBDC глобальний індекс. 1-ше видання, квітень 2021. URL: <https://www.pwc.com/gx/en/industries/financial-services/assets/pwc-cbdc-global-index-1st-edition-april-2021.pdf>

⁶⁸ Pauline Adam-Kalfon, Henri Arslanian, Klara Sok, Benoît Sureau, Haydn Jones, Yanjie Dou Data Scientist PwC CBDC глобальний індекс. 1-ше видання, квітень 2021. URL: <https://www.pwc.com/gx/en/industries/financial-services/assets/pwc-cbdc-global-index-1st-edition-april-2021.pdf>

⁶⁹ Fabio Panetta The present and future of money in the digital age Rome, 10 December 2021. URL: <https://www.ecb.europa.eu/press/key/date/2021/html/ecb.sp211210-09b6887f8b.en.html>

витрачала понад 3 млн доларів на обмін старих банкнот на нові долари щорічно. Еквадор доларизував свою грошову систему у 2000 році. Проте, у 2008 році Уряд Еквадору не виконав зобов'язання щодо суверенних доларових облігацій, тому громадяни не вважали DE таким безпечним, як депозити, що зберігаються в банках. Крім того, DE розглядали як спосіб Уряду отримати монополію, оскільки отримати прибуток від проекту могла тільки державна компанія, яка надавала послуги мобільних платежів. У 2016 році вартість усіх DE в обігу становила менше 800 тис доларів США (0,003 % грошових зобов'язань фінансової системи Еквадору) з 1100 транзакціями на день. У грудні 2017 Національні збори Еквадору ухвалили закон – скасувати систему CBDC та передати електронні платежі приватним банкам. У березні 2018 система була повністю деактивована, а всі рахунки закриті, витративши на проєкт понад 7 мільйонів доларів. У 2019 еквадорською міжбанківською мережею було запущено новий проєкт Vimo, додаток для цифрових платежів⁷⁰.

Наступною державою, яка випустила свої цифрові гроші був Уругвай. Він виступив з ініціативою розпочати емісію ЦВЦБ Banco Central del Uruguay (BCU), – електронного песо у листопаді 2017. Проєкт був використаний для тестування технічних аспектів валюти і тривав 6 місяців (листопад 2017 – квітень 2018), з обмеженим рівнем випуску: 20 млн доларів для 10 тис мобільних користувачів, обмежених 30 тис доларів США за гаманець та 200 тис доларів США для суб'єктів господарювання. Під час пілотного проєкту електронне песо в основному використовувалося для здійснення платіжних операцій у зареєстрованих магазинах та підприємствах. Система використовувала миттєвий розрахунок без підключення до Інтернету. Електронне песо було розроблено як анонімна, але відстежувана цифрова форма грошей, що могла запобігти подвійним витратам та фальсифікації. Банки не були залучені до пілотного проєкту. Ще однією особливістю цієї пілотної програми є те, що BCU досліджував можливість аутсорсингу при розробці CBDC, співпрацюючи з компанією Roberto Giori щодо розробки цифрових електронних записів, IN Switch Solutions для використання цифрових гаманців, та Redpagos для операцій з продажу. Наприкінці пілотного проєкту всі вироблені електронні песо були вилучені та знищені⁷¹.

---

⁷⁰ Pauline Adam-Kalfon, Henri Arslanian, Klara Sok, Benoît Sureau, Haydn Jones, Yanjie Dou Data Scientist PwC CBDC глобальний індекс. 1-ше видання, квітень 2021. URL: <https://www.pwc.com/gx/en/industries/financial-services/assets/pwc-cbdc-global-index-1st-edition-april-2021.pdf>

⁷¹ Pauline Adam-Kalfon, Henri Arslanian, Klara Sok, Benoît Sureau, Haydn Jones, Yanjie Dou Data Scientist PwC CBDC глобальний індекс. 1-ше видання, квітень 2021. URL:

Третьою державою, яка однією з перших почала дослідження емісії CBDC була Україна. У вересні 2018 року Національний банк України (НБУ) розпочав пілотний проєкт з вивчення потенціалу запуску інноваційної, недорогої, безпечної й оперативної та транзакційної платформи для роздрібною моделі r-CBDC. Пілотний проєкт E-hryvnia був завершений у грудні 2018⁷². Правові аспекти запровадження цифрової форми національної валюти України – гривні буде досліджено в наступному підпункті.

Отже, три держави, які першими почали дослідження можливостей емісії цифрової валюти держави були або закриті, або зупинені. Проте, до процесу досліджень долучилися інші держави, які побачили відповідно перспективи у використанні CBDC. Так, Національний банк Камбоджі (NBC) розпочав дослідження цифрових валют у червні 2018. Проєкт Bakong, міжбанківська платіжна система на основі DLT (платформа технології розподіленого реєстру), був протестований у липні 2019 та офіційно запущений у жовтні 2020 і об'єднує 11 банків Камбоджі та учасників платіжних систем. Починаючи з жовтня 2019 NBC також почав експериментувати з цифровими гаманцями для транскордонних транзакцій з малайзійським банком Maybank, дозволяючи громадянам Камбоджі, які працюють у Малайзії, перераховувати кошти до Камбоджі у національній валюті з значно меншими витратами, ніж раніше. Особливість проєкту Bakong полягає в тому, що він направлений на підтримку сільськогосподарського сектору, шляхом надання кредитування або цільової допомоги для мікропідприємств⁷³. Отже, запровадження роздрібною моделі ЦВЦБ в Камбоджі направлено на підвищення статусу національної валюти, та використання такої валюти як інвестиційного інструменту. Водночас, Національний банк Камбоджі пішов далі і у серпні 2021 оголосив Maybank Malaysia першим міжнародним партнером з переказів⁷⁴.

У 2019 році Центральний банк Східно-Карибського басейну (ЕССВ, ЄЦББ) уклав угоду з фінтех-компанією Bitt щодо запуску пілотного проєкту по випуску цифрової форми східно-карибського долара (DXCD

<https://www.pwc.com/gx/en/industries/financial-services/assets/pwc-cbdc-global-index-1st-edition-april-2021.pdf>

⁷² Pauline Adam-Kalfon, Henri Arslanian, Klara Sok, Benoît Sureau, Haydn Jones, Yanjie Dou Data Scientist PwC CBDC глобальний індекс. 1-ше видання, квітень 2021. URL: <https://www.pwc.com/gx/en/industries/financial-services/assets/pwc-cbdc-global-index-1st-edition-april-2021.pdf>

⁷³ Ibid.

⁷⁴ Central Bank Digital currencies (CBDC) Index report – Focus Asia region Extract from PwC Global CBDC Index. September 2021. URL: <https://www.pwc.com/vn/en/publications/2021/210923-pwc-vietnam-cbdc-index-en.pdf>

або DCash) як законного платіжного засобу. DCash планується розповсюджувати поряд з готівковими грошовими знаками (банкнотами та монетами). Небанківські фінансові установи та банки другого рівня банківської системи повинні отримати право на використання DCash. В ЕССВ використовують концепцію цифрового токена (блокчейна)⁷⁵. ЕССВ підготував проєкт поправок до свого Закону про центральний банк шляхом розширення визначення «валюти» на «цифрову валюту» (Eastern Caribbean Central Bank Agreement (Amendment) Order (2020), Articles 18(1) and 18(3))⁷⁶. Проєктом передбачено, що цифрова валюта має статус законного платіжного засобу; виключне право центрального банку на випуск цифрової валюти (Eastern Caribbean Central Bank Agreement (Amendment) Order (2020), Articles 18(1) and 18(3))⁷⁷. У березні 2021 Центральний банк Східно-Карибського басейну (ЕССВ) Організації Східно-карибських держав (ОЕКС) здійснив емісію DCash-цифрового східно-карибського долара. З цією метою кожному користувачеві відкрито власний гаманець у вигляді мобільного застосунку. Розраховуватися DCash можуть в таких державах: Антигуа і Барбуді, Гренаді, Сент-Христофері та Невісі, Сент-Люсії, Сент-Вінсенті та Гринадіні, а з грудня 2021 – Домініки та Монсеррату⁷⁸. Центральний банк Східно-Карибського басейну розпочав випуск CBDC для: зменшення трансакційних витрат та зборів за банківські послуги; підтримки потреб клієнтів банківських послуг та забезпечення більш ефективної форми оплати, ніж чеки, які уповільнюють швидкість торгівлі; полегшення взаємодії з іншими платіжними системами (залежно від того, на яку технологію покладаються інші центральні банки, для забезпечення сумісності знадобляться лише незначні коригування). Загальна мета – сприяти формуванню стійкості у фінансовій системі та сприяти фінансовому залученню фізичних осіб до здійснення розрахунків без використання готівки. Враховуючи швидке впровадження цифрового східно-карибського долара, ЕССВ зараз

---

⁷⁵ Pauline Adam-Kalfon, Henri Arslanian, Klara Sok, Benoît Sureau, Haydn Jones, Yanjie Dou Data Scientist PwC CBDC глобальний індекс. 1-ше видання, квітень 2021. URL: <https://www.pwc.com/gx/en/industries/financial-services/assets/pwc-cbdc-global-index-1st-edition-april-2021.pdf>

⁷⁶ Marianne Bechara, Wouter Bossu, and Akihiro Yoshinaga Legal Foundations for CBDC (Gabriel Soderberg ; Marianne Bechara ; Wouter Bossu ; Natasha X Che ; John Kiff ; Inutu Lukonga ; Tommaso Mancini Griffoli ; Tao Sun ; Akihiro Yoshinaga. Behind the Scenes of Central Bank Digital Currency). (09.02.2022). URL: <https://www.imf.org/en/Publications/fintech-notes/Issues/2022/02/07/Behind-the-Scenes-of-Central-Bank-Digital-Currency-512174>

⁷⁷ Ibid.

⁷⁸ Юрченко Д. Еще две страны в Восточно-карибском регионе начали использовать цифровую валюту (CBDC) (09.12.2021). URL: <https://encrypted.net/eastern-caribbean-cbdc-expands-to-another-two-territories/>

розглядає можливість переходу до офіційного запуску CBDC⁷⁹. Оскільки, розрахунки DCash-цифровим східно-карибським доларом можна здійснювати на території декількох держав, можна було б припустити, що має використання multi-CBDC⁸⁰. Проте всі держави, на території яких використовують цифровий східно-карибський долар належать до Організації Східно-карибських держав (OECS), тому, на нашу думку, це транскордонна, а не міжвалютна форма цифрової валюти центрального банку.

До держав, які вивчають можливість використання ЦВЦБ належить Швеція. Швеція прагне впровадити роздрібну цифрову валюту – електронну крону, розроблену спільно 6-ма шведськими банками щоб замінити Swish. У квітні 2019 Ріксбанк оголосив, що, враховуючи зменшення обсягів використання готівки (за даними Ріксбанк, центрального банку Швеції, менше 10 % усіх платежів здійснюється готівкою) він вивчає можливості впровадження CBDC – електронну крону, яку зможуть використовувати суб'єкти господарювання та фізичні особи. Після трьох років досліджень у грудні 2019 Ріксбанк протестував електронні гаманці, DLT та рівні взаємодії між банками-учасниками. Парламент Швеції, переглядає концепцію законного платіжного засобу, щоб надати центральному банку більший контроль над грошима, оскільки мета випуску електронної крони полягала у підвищенні безпеки та ефективності електронних транзакцій. Після першого пілотного проєкту у грудні 2020 Ріксбанк розпочав аналіз можливостей переходу Швеції на цифрову валюту. Очікується, що огляд буде завершено до кінця листопада 2022. На сьогодні, Швеція надала найвищий рівень технічного розуміння свого проєкту цифрової валюти⁸¹.

Серед держав, валюта якої входить до кошика SDR (спеціальне право запозичення – штучний резервний та платіжний засіб, емітентом якого є МВФ) першим випустив цифрову валюту – цифровий юань (e-CNY), Китай. Материковий Китай розпочав досліджувати питання випуску роздрібною цифровою валюти ще в 2014, а пілотні програми були проведені в жовтні 2020. Народний банк Китаю (НБК, РВОС)

---

⁷⁹ Gabriel Soderberg, Marianne Bechara, Wouter Bossu, Natasha X Che, John Kiff, Inutu Lukonga, Tommaso Mancini Griffoli, Tao Sun, Akihiro Yoshinaga. Behind the Scenes of Central Bank Digital Currency (09.02.2022). URL: <https://www.imf.org/en/Publications/fintech-notes/Issues/2022/02/07/Behind-the-Scenes-of-Central-Bank-Digital-Currency-512174>

⁸⁰ Bank for International Settlements Central bank digital currencies for cross-border payments July 2021 Report to the G20. URL: <https://www.bis.org/publ/othp38.pdf>

⁸¹ Pauline Adam-Kalfon, Henri Arslanian, Klara Sok, Benoît Sureau, Haydn Jones, Yanjie Dou Data Scientist PwC CBDC глобальний індекс. 1-ше видання, квітень 2021. URL: <https://www.pwc.com/gx/en/industries/financial-services/assets/pwc-cbdc-global-index-1st-edition-april-2021.pdf>

використовує гібридний підхід до технічного дизайну цифрового юаня (Digital Currency/Electronic Payment, DC/EP – цифрова валюта/електронна платіжна система) та видає уповноваженим банкам, які потім поширюють його серед населення в провідних містах, таких як Шеньчжень, Сучжоу і Пекін⁸². Відповідна модель забезпечує можливість НБК здійснювати запис потоків цифрової валюти між користувачами, отже більшу наочність у використанні грошей⁸³. Також відповідна модель е-CNY розглядається як новий інструмент для моніторингу економіки Китаю: відслідковування витратів населення он-лайн, зменшення ефекту від ймовірних санкцій США, оскільки дозволяє обійти систему SWIFT, яка використовується для грошових переказів між державами.

19.07.2021 цифровому юаню було надано правову форму – оприлюднена Біла книга цифрового юаня – технічний документ Народного банку Китаю. Так, НБК визначив цифровий юань е-CNY як цифрову форму традиційного (фіатного) юаня, емітентом якого є Народний банк Китаю, яка управляється уповноваженими операторами; це гібридний фінансовий інструмент, який має статус законного засобу платежу на території КНР та слабкий зв'язок з рахунками. За депозитами в цифровому юані не нараховуються та не виплачуються відсотки, оскільки РВОС відносить е-CNY до грошової маси M0. За операціями з цим інструментом не справляється комісія⁸⁴. В документі також зазначається, що іноземні туристи зможуть використовувати цифровий юань без відкриття рахунків в китайських банках під час зимових Олімпійських ігор у Пекіні у 2022⁸⁵. Отже, підтверджується теза Банку міжнародних розрахунків, що запуск широкомасштабного використання цифрової валюти Китаю розпочнеться у 2022 році під час зимових Олімпійських ігор⁸⁶. У січні 2022 НБК випустив крипто-гаманець для

---

⁸² Pauline Adam-Kalfon, Henri Arslanian, Klara Sok, Benoît Sureau, Haydn Jones, Yanjie Dou Data Scientist PwC CBDC глобальний індекс. 1-ше видання, квітень 2021. URL: <https://www.pwc.com/gx/en/industries/financial-services/assets/pwc-cbdc-global-index-1st-edition-april-2021.pdf>; Central Bank Digital currencies (CBDC) Index report – Focus Asia region Extract from PwC Global CBDC Index. September 2021. URL: <https://www.pwc.com/vn/en/publications/2021/210923-pwc-vietnam-cbdc-index-en.pdf>; Цифровий юань 07.03.2021. URL: <https://ccs-center.com.ua/?p=461>

⁸³ Ibid.

⁸⁴ Оpublikovano white paper цифрового юаня. URL: <https://letknow.news/news/orublikovano-white-paper-cifrovogo-yuanya-41345.html>

⁸⁵ ЦБ Китаю запусив криптогаманець для цифрового юаню (04.01.2022). URL: <https://minfin.com.ua/ua/2022/01/04/78536378/>

⁸⁶ Банк международных расчетов обозначил роль цифровых валют центробанков. 19.02.2021. URL: <https://internetua.com/bank-mejdunarodnyh-rascsetov-oboznacsil-rol-cifrovyh-valuation-centrobankov>; Pauline Adam-Kalfon, Henri Arslanian, Klara Sok, Benoît Sureau, Haydn Jones, Yanjie Dou Data Scientist PwC CBDC глобальний індекс. 1-ше видання, квітень 2021. URL: <https://www.pwc.com/gx/en/industries/financial-services/assets/pwc-cbdc>

використання цифрового юаня. Регулятор надав програму для використання e-CNY на пристроях з операційними системами Android та iOS⁸⁷.

РВРС заявляє про три принципи своєї поточної роботи з транскордонних платежів для CBDC. Перший – це принцип «без збоїв», що на практиці означає уникнення негативних наслідків для китайської економіки та економіки інших держав, зокрема, значної заміни валюти. Другий принцип полягає в тому, що будь-яка система транскордонних платежів CBDC повинна відповідати правилам і нормам усіх підключених держав, включаючи заходи з управління потоками капіталу. Крім того, на думку НБК, слід покращити інформаційні потоки між державами щоб допомогти владі боротися з незаконним використанням грошей, включаючи уникнення та ухилення від сплати податків. Згідно з третім принципом, НБК віддає перевагу системі, де внутрішні CBDC конвертуються в інші валюти як платежі, що перетинають кордони⁸⁸. Крім того, законопроект прямо забороняє та передбачає застосування штрафів за виробництво, продаж та обіг «незаконних CBDC»⁸⁹.

На жовтень 2021 було зареєстровано понад 123 млн гаманців e-CNY фізичних осіб і близько 9,2 млн гаманців суб'єктів господарювання, при цьому з квітня 2021 кількість активних гаманців e-CNY збільшилась приблизно на шість мільйонів. Населення становить майже півтора мільярдів, частка користувачів e-CNY зараз наближається до 10%⁹⁰. Цифровий юань за півтора роки, за даними НБК, було використано в 1,32 млн правочинів у сфері транспорту, в McDonald's, Starbucks, Subway та інших популярних мережах громадського харчування, при оформленні державних послуг. Водночас, Китай намагається розширити сферу використання CBDC, вийти за межі здійснення розрахунків за спожиті товари, роботи, послуги, шляхом надання права використання цифрового юаня при формуванні публічних фондів коштів. Так, за даними найбільшого банку другого рівня банківської системи Китаю Індустріального та Комерційного банку Китаю (Industrial and Commercial Bank of China – ICBC), з метою розширення сфери

---

global-index-1st-edition-april-2021.pdf; Цифровий юань. 07.03.2021. URL: <https://ccs-center.com.ua/?p=461>

⁸⁷ ЦБ Китаю запустив криптогаманець для цифрового юаню (04.01.2022). URL: <https://minfin.com.ua/ua/2022/01/04/78536378/>

⁸⁸ Gabriel Soderberg ; Marianne Bechara ; Wouter Bossu ; Natasha X Che ; John Kiff ; Inutu Lukonga ; Tommaso Mancini Griffoli ; Tao Sun ; Akihiro Yoshinaga. Behind the Scenes of Central Bank Digital Currency. (09.02.2022). URL: <https://www.imf.org/en/Publications/fintech-notes/Issues/2022/02/07/Behind-the-Scenes-of-Central-Bank-Digital-Currency-512174>

⁸⁹ Ibid.

⁹⁰ Ibid.

використання цифрового юаня, влада Китаю 13.12.2021 погодила в рамках експерименту використання е-CNY при справлянні податків в провінції Хайнань⁹¹. З цією метою 09.12.2021 було підписано угоду між Хайкоуским центральним відділенням Народного банку Китаю, Бюро з питань оподаткування провінції Хайнань Державного податкового управління та Хайнанським ICBC.

Пекін також намагається розробити цифровий юань таким чином, щоб його могли використовувати у міжнародних розрахунках. Для цього цифровий юань не прив'язують до якоїсь світової фінансової системи. На міжнародному рівні е-CNY буде підключено до існуючих роздрібних та оптових платіжних систем⁹². Також Пекін ініціював розробку протоколів для міжвалютного (транскордонного) використання цифрових валют, співпрацюючи з Банком міжнародних розрахунків, Центральними банками Гонконгу, Тайланду та ОАЕ. Якщо буде досягнуто порозуміння з іноземними юрисдикціями і буде усунуто підстави для виникнення побічних ефектів, можна було б застосувати сумісність між е-CNY та іншими роздрібними формами цифрових валют, а конвертація е-CNY та інших фіатних валют оброблялася б на віртуальних кордонах між цифровими гаманцями⁹³. Отже, ще одна роздрібна модель ЦВЦБ є платформою для вивчення можливостей використання її як multi-CBDC.

У жовтні 2020 Центральний банк Багамських островів (CBoV) емітував свою цифрову валюту – «Піщаний долар» (Sand Dollar), який представляє собою роздрібну модель CBDC. Правовою основою для емісії піщаного долара є Закон про Центральний банк Багамських островів зі змінами 2020 року. «Функція емісії валюти сформульована широко, а визначення «валюти» прямо включає не лише банкноти та монети, а й «цифрові гроші», випущені Центральним банком (Central Bank Act of The Bahamas (2020). Sections 5(1) and 8(1)). Крім того, Закон спеціально надає Центральному банку повноваження випускати валюту у формі «цифрових грошей» (Central Bank Act of The Bahamas (2020). Section 12(7)) та здійснювати функції нагляду та регулювання (Central Bank Act of The Bahamas (2020). Section 15)»⁹⁴. Цифрова валюта

---

⁹¹ Industrial and Commercial Bank of China. URL: <https://www.icbc.com.cn/ICBC/en/default.htm>

⁹² Bank for International Settlements Central bank digital currencies for cross-border payments July 2021 Report to the G20. URL: <https://www.bis.org/publ/othp38.pdf>

⁹³ Ibid.

⁹⁴ Marianne Bechara, Wouter Bossu, and Akihiro Yoshinaga Legal Foundations for CBDC. (Gabriel Soderberg ; Marianne Bechara ; Wouter Bossu ; Natasha X Che ; John Kiff ; Inutu Lukonga ; Tommaso Mancini Griffoli ; Tao Sun ; Akihiro Yoshinaga. Behind the Scenes of Central Bank Digital Currency. (09.02.2022)). URL: <https://www.imf.org/en/Publications/fintech-notes/Issues/2022/02/07/Behind-the-Scenes-of-Central-Bank-Digital-Currency-512174>

зберігається у цифровому гаманці. Доступ до цієї валюти фізичним особам забезпечується через мобільний телефон, платіжну картку або відповідну заяву до фінансової установи⁹⁵. Населення Багамських островів становить близько 400 000 осіб і наприкінці 2021 ними було відкрито близько 20 тисяч активних гаманців Sand Dollar⁹⁶. Ключовою метою проєкту CBDC Багамських островів є розширення можливостей для участі у відповідних правовідносинах фізичних осіб, фінансової доступності. СВоВ чітко заявив, що піщаний долар призначений лише для внутрішнього використання, отже за межами Багамських островів суб'єкти не зможуть його використовувати. Нерезиденти можуть здійснювати транзакції та зберігати Sand Dollars під час відвідування Багамських островів, зареєструвавши гаманець Tier 1 Sand Dollar з лімітом утримання 500 Sand Dollar і лімітом транзакцій у 1500 Sand Dollar на місяць. Центральний банк Багамських островів дозволяє власникам рахунків Sand Dollar інтегруватися з традиційними банківськими рахунками, які потім можна використовувати для здійснення транскордонних платежів за допомогою традиційних каналів. Державний регулятор також заявив, що банки залишаються єдиними уповноваженими учасниками здійснення платежів у Багамських доларах, отже, Sand Dollar не вплине на обмеження рахунку капіталу, які в даний час застосовують Багамські острови⁹⁷. Власником ІТ-системи є СВоВ, яку посередники використовують для моніторингу користувачів Sand Dollar, пов'язаних з протидією відмивання коштів та фінансування тероризму⁹⁸.

Ще однією державою, яка досліджує можливості застосування r-CBDC є Корея. Банк Кореї (БОК) долучився до зазначеного процесу у березні 2020 та планує у три етапи запровадити використання цифрової валюти – E-win. Протягом першого етапу, який завершився у липні 2020, обирали технічні та проєктні вимоги та зупинилися на концепції

---

⁹⁵ Pauline Adam-Kalfon, Henri Arslanian, Klara Sok, Benoît Sureau, Haydn Jones, Yanjie Dou Data Scientist PwC CBDC глобальний індекс. 1-ше видання, квітень 2021. URL: <https://www.pwc.com/gx/en/industries/financial-services/assets/pwc-cbdc-global-index-1st-edition-april-2021.pdf>; Bank for International Settlements Central bank digital currencies for cross-border payments July 2021 Report to the G20. URL: <https://www.bis.org/publ/othp38.pdf>

⁹⁶ Gabriel Soderberg ; Marianne Bechara ; Wouter Bossu ; Natasha X Che ; John Kiff ; Inutu Lukonga ; Tommaso Mancini Griffoli ; Tao Sun ; Akihiro Yoshinaga. Behind the Scenes of Central Bank Digital Currency. (09.02.2022). URL: <https://www.imf.org/en/Publications/fintech-notes/Issues/2022/02/07/Behind-the-Scenes-of-Central-Bank-Digital-Currency-512174>

⁹⁷ Bank for International Settlements Central bank digital currencies for cross-border payments July 2021 Report to the G20. URL: <https://www.bis.org/publ/othp38.pdf>

⁹⁸ Gabriel Soderberg ; Marianne Bechara ; Wouter Bossu ; Natasha X Che ; John Kiff ; Inutu Lukonga ; Tommaso Mancini Griffoli ; Tao Sun ; Akihiro Yoshinaga. Behind the Scenes of Central Bank Digital Currency. (09.02.2022). URL: <https://www.imf.org/en/Publications/fintech-notes/Issues/2022/02/07/Behind-the-Scenes-of-Central-Bank-Digital-Currency-512174>

цифрового токена (використання технології блокчейн). На другому етапі (вересень-грудень 2020) досліджувалися операційні процедури із залученням зовнішніх партнерів – фінтех компаній. З грудня 2020 розпочався третій етап тестування та впровадження E-wın, який повинен тривати 12 місяців (запуск пілотної системи в обмежене та віртуальне середовище, а також запуск тестів функціональності та безпеки платформи)⁹⁹. Центральний банк Кореї 08.02.2021 опублікував звіт щодо проблем правового регулювання E-wın та потреб внесення змін у законодавство, зокрема до закону про Банк Кореї¹⁰⁰. У липні 2021 Центральний банк Кореї назвав основного постачальника технологій для пілотної програми E-won – Group X, блокчейн-філію технологічного гіганта Kakao Corp¹⁰¹.

Центральний банк Туреччини у грудні 2020 завершив дослідження можливостей емісії CBDC та анонсував початок пілотних проєктів у першому півріччі 2021. Відомо тільки про співпрацю центрального банку Туреччини з Науково-технічною радою Туреччини (the Scientific and Technological Research Council of Turkey) у відповідній сфері на етапі пілотного проєкту¹⁰².

Також про завершення дослідницького етапу заявив і Центральний банк В'єтнаму (SBV) та про початок пілотного проєкту випуску цифрової валюти В'єтнаму на основі концепції цифрового токена (блокчейн) – Рішення 942/QĐ-TTg від 15.06.2021 (in Decision 942/QĐ-TTg issued on 15 June 2021). Проєкт розраховано на наступні три роки. Центральний банк В'єтнаму спільно з Міністерством юстиції та Міністерством фінансів вивчають правові засади управління цифровою валютою та віртуальними активами. Міністерство інформації та комунікацій підтримало akaChain, Блокчейн-платформу, що підтримується програмним забезпеченням FPT, служить рішенням для цифрового ідентифікатора. До фінтех-компаній приватного сектору, які

---

⁹⁹ Vo Tan Long, Dinh Hong Hanh Central Bank Digital currencies (CBDC) Index report – Focus Asia region Extract from PwC Global CBDC Index. September 2021. URL: <https://www.pwc.com/vn/en/publications/2021/210923-pwc-vietnam-cbdc-index-en.pdf>

¹⁰⁰ Pauline Adam-Kalfon, Henri Arslanian, Klara Sok, Benoît Sureau, Haydn Jones, Yanjie Dou Data Scientist PwC CBDC глобальний індекс. 1-ше видання, квітень 2021. URL: <https://www.pwc.com/gx/en/industries/financial-services/assets/pwc-cbdc-global-index-1st-edition-april-2021.pdf>

¹⁰¹ Vo Tan Long, Dinh Hong Hanh Central Bank Digital currencies (CBDC) Index report – Focus Asia region Extract from PwC Global CBDC Index. September 2021. URL: <https://www.pwc.com/vn/en/publications/2021/210923-pwc-vietnam-cbdc-index-en.pdf>

¹⁰² Pauline Adam-Kalfon, Henri Arslanian, Klara Sok, Benoît Sureau, Haydn Jones, Yanjie Dou Data Scientist PwC CBDC глобальний індекс. 1-ше видання, квітень 2021. URL: <https://www.pwc.com/gx/en/industries/financial-services/assets/pwc-cbdc-global-index-1st-edition-april-2021.pdf>

забезпечили значний розвиток в'єтнамських блокчейн-проектів належать: Axie Infinity, KardiaChain, My Defi Pet тощо. Ці фактори, на думку SBV, створюють сприятливе середовище для цифрової економіки, а також для успішного використання роздрібною моделі CBDC. «Наш уряд вже ініціював впровадження Національної стратегії фінансової інтеграції до 2025 року з орієнтацією на 2030 рік згідно з рішенням № 149/QĐ-TTg. Щодо того, коли CBDC стане реальністю у В'єтнамі, то це буде залежати від правової бази та політики, які передбачатимуть випуск і розповсюдження регульованої цифрової валюти та захисту користувачів, які занепокоєні ризиками щодо втрат коштів. Це чіткий заклик до регуляторів та фінансових установ до спільного гармонізованого підходу»¹⁰³.

На відміну від роздрібною моделі цифрової валюти, яка вже використовується на території декількох держав (союзів), на сьогодні відсутнє використання оптової моделі ЦВЦБ. Оптова модель CBDC дозволяє центральним банкам перевірити можливості здійснення розрахунків, як правило, між двома державами, зокрема: ПАР Гонконг-Таїланд, Сінгапур-Канада, Європа-Японія, Об'єднані Арабські Емірати – Саудівська Аравія¹⁰⁴. Отже, можна зробити висновок, що відповідну модель ЦВЦБ досліджують та мають намір запровадити переважно держави англо-саксонської правової системи (чи ті, які порівняно нещодавно відійшли від правління Великобританії), держави традиційної (звичасевої) правової системи та ряд держав релігійної правової системи, зокрема, ісламська правова сім'я.

Гонконгський валютний орган (The Hong Kong Monetary Authority – НКМА) у 2017 році розпочав дослідження можливості використання оптової моделі ЦВЦБ під назвою проєкту LionRock¹⁰⁵. З метою перевірки можливості застосування w-CBDC у транскордонних платежах, НКМА та Банк Таїланду (The Bank of Thailand – BOT) у 2019 ініціювали проєкт Inthanon-LionRock. Спільне дослідження вступило у пілотну фазу у 2021 році. Розпочато розробку програмного забезпечення прототипу, щоб надати можливість транскордонного використання CBDC, крім того

---

¹⁰³ Vo Tan Long, Dinh Hong Hanh Central Bank Digital currencies (CBDC) Index report – Focus Asia region Extract from PwC Global CBDC Index. September 2021. URL: <https://www.pwc.com/vn/en/publications/2021/210923-pwc-vietnam-cbdc-index-en.pdf>

¹⁰⁴ Ibid.

¹⁰⁵ Pauline Adam-Kalfon, Henri Arslanian, Klara Sok, Benoît Sureau, Haydn Jones, Yanjie Dou Data Scientist PwC CBDC глобальний індекс. 1-ше видання, квітень 2021. URL: <https://www.pwc.com/gx/en/industries/financial-services/assets/pwc-cbdc-global-index-1st-edition-april-2021.pdf>; Vo Tan Long, Dinh Hong Hanh Central Bank Digital currencies (CBDC) Index report – Focus Asia region Extract from PwC Global CBDC Index. September 2021. URL: <https://www.pwc.com/vn/en/publications/2021/210923-pwc-vietnam-cbdc-index-en.pdf>

вивчаються інші можливості використання такої моделі ЦВЦБ. Зокрема, спільне дослідження також прагне перейти від двостороннього транскордонного використання до тих, що стосуються кількох юрисдикцій та кількох валют. На Азіатському фінансовому форумі на початку січня 2021 було оголошено, що до зазначеного дослідження долучаються ОАЕ та материковий Китай¹⁰⁶.

Автори Звіту глобальний індекс (квітень 2021) та автору Звіту про індекс цифрових валют центрального банку (CBDC) – Focus Asia region (вересень 2021) зазначають також, що Гонконг досліджує ще і змішану модель цифрової валюти SAR, яка поєднує оптову та роздрібну моделі цифрової валюти центрального банку¹⁰⁷. Крім того, Гонконгський валютний орган тісно співпрацює з Народним банком Китаю (PBOC) для вивчення можливості взаємодії технологій, розроблених у Гонконзі з гібридним підходом технічного дизайну цифрового юаня – DC/EP материкового Китаю щодо міжвалютних платежів для посилення позицій SAR Гонконгу як глобального фінансового центру¹⁰⁸. Так, глава Інституту CBDC Народного банку Китаю Му Чанчунь 09.12.2021 зазначив, що Гонконг приступив до другої фази транскордонних переказів шляхом використання цифрового юаня. На першому етапі перевірявся механізм поповнення та оплати на основі цифрового гаманця. На другому етапі сторони спробують інтегрувати цифровий юань в систему Faster Payment System. Успішне впровадження системи дозволить здійснювати платежі на території Гонконгу цифровими юанями, які автоматично будуть конвертовані в гонконгські долари.

До дослідження переваг та недоліків оптової моделі w-CBDC долучилась також Канада. Банк Канади (BOC), спільно з канадським приватним сектором та компанією Payments Canada на початку 2017 розпочали досліджувати проєкт «Джаспер». Компанія Payments Canada ініціювала проєкт, який охоплював ряд дослідницьких ініціатив, щодо вдосконалення платформи для вивчення ефективності концепції цифрового токена (блокчейн) при застосуванні процесу клірингу та здійснення великої кількості розрахунків по міжбанківським платежам. Останні результати встановили переваги інтеграції цієї платформи технології розподіленого реєстру за технологією розподіленого реєстру за іншими активами, зокрема, валютою та цінними паперами, що в кінцевому підсумку призвело до створення оптового проєкту Джаспер-

---

¹⁰⁶ Pauline Adam-Kalfon, Henri Arslanian, Klara Sok, Benoît Sureau, Haydn Jones, Yanjie Dou Data Scientist PwC CBDC глобальний індекс. 1-ше видання, квітень 2021. URL: <https://www.pwc.com/gx/en/industries/financial-services/assets/pwc-cbdc-global-index-1st-edition-april-2021.pdf>

¹⁰⁷ Ibid.

¹⁰⁸ Ibid.

Убін. Цей проєкт став спільною дослідницькою програмою, що проводилася між Грошово-кредитним управлінням Сінгапуру (MAS) та Банком Канади, що підтримувались канадським приватним сектором та компанією Payments Canada. Співпраця між Сінгапуром та Канадою була запроваджена для розширення розуміння того, як концепція цифрового токєну (блокчейн) може призвести до більшої економічності, безпечності та ефективності здійснення транскордонних та валютних платежів із застосуванням різних типів платформи DLT. Згодом MAS розширив цю роботу, щоб дослідити, як численні цифрові валюти можна оплачувати на єдиній загальній платформі. В подальшому до співпраці долучилися Банк Англії та HSBC¹⁰⁹. Проте, проєкт Джаспер-Убін завершився у травні 2019, оскільки Канада вирішила припинити дослідження, враховуючи сучасний стан платіжної системи. Водночас, Банк Канади продовжує нарощувати технічний потенціал для випуску CBDC та моніторингу подій, які можуть збільшити ймовірність її випуску, зокрема, у випадку «якщо монетарний суверенітет стане проблемою, скажімо, якщо канадці почнуть приймати неканадську цифрову валюту або стейблкоїн»¹¹⁰.

Враховуючи здобутки, які були отримані при спільному дослідженні Джаспер-Убін монетарний орган Сінгапуру – Грошово-кредитне управління Сінгапуру (the Monetary Authority of Singapore – MAS) у липні 2020 оголосив про відкритість до співпраці з іншими центральними банками, зокрема Народним банком Китаю та оголосив намір досліджувати w-CBDC шляхом проведення низки випробувань платіжних рішень на основі концепції цифрового токєну (блокчейнів), що підтримують різні валюти. Було проведено розробку інтерфейсів, які можуть підтримувати різні варіанти використання, зокрема, доставка-проти-платежу через приватні біржі, умовні платежі, ескроу, та фінансування обігу платіжних зобов'язань. З метою вдосконалення можливості використання CBDC Сінгапуру за проєктом Убін, а також з метою підвищення ефективності здійснення платежів w-CBDC, декілька установ, а саме DBS, J. P. Morgan і Temasek, розробляють кліринговий

---

¹⁰⁹ Pauline Adam-Kalfon, Henri Arslanian, Klara Sok, Benoît Sureau, Haydn Jones, Yanjie Dou Data Scientist PwC CBDC глобальний індекс. 1-ше видання, квітень 2021. URL: <https://www.pwc.com/gx/en/industries/financial-services/assets/pwc-cbdc-global-index-1st-edition-april-2021.pdf>; Bank for International Settlements Central bank digital currencies for cross-border payments July 2021 Report to the G20. URL: <https://www.bis.org/publ/othp38.pdf>

¹¹⁰ Gabriel Soderberg ; Marianne Bechara ; Wouter Bossu ; Natasha X Che ; John Kiff ; Inutu Lukonga ; Tommaso Mancini Griffoli ; Tao Sun ; Akihiro Yoshinaga. Behind the Scenes of Central Bank Digital Currency. (09.02.2022). URL: <https://www.imf.org/en/Publications/fintech-notes/Issues/2022/02/07/Behind-the-Scenes-of-Central-Bank-Digital-Currency-512174>

процес на основі концепції цифрового токєну (блокчейну) та розрахункових рахунків¹¹¹.

Дослідження ЦВЦБ (проєкту: ТВС) здійснюється також Сполученим Королівством Великобританії та Північною Ірландією. Так, Банк Англії (BoE) 12.03.2020 опублікував для обговорення документ: «Цифрова валюта Центрального банку: можливості, виклики». Його керівними принципами було розуміння переваг, ризиків та практичних властивостей запровадження лише оптового CBDC. Банківська рада спочатку запропонувала модель платформи, яка передбачає її використання поряд із наявною платформою Банку RTGS; оплатне використання постачальниками інтерфейсів, які мали можливість підключитися для надання послуг CBDC, орієнтованих на клієнтів. Зазначений документ визначив також три принципи проєктування, які повинні бути виконані: 1) надійний та стійкий; 2) швидкий та ефективний та 3) інноваційний та відкритий для конкуренції. Проте, визнати ідеальний результат для кожного принципу, на практиці, виявилось неможливим і Міністерство фінансів визначило пріоритетні принципи та принципи, де можуть знадобитися компроміси¹¹². «Компанія Ripple стала партнером некомерційної організації Digital Pound Foundation (створена у червні 2021), яка займається розробкою і впровадженням цифрового фунта стерлінгів у Великобританії. Наприкінці вересня стало відомо, що Ripple уклала партнерську угоду з Королівським валютним управлінням Бутану (RMA) в рамках пілотного тестування національної цифрової валюти (CBDC). У Ripple стверджують, що компанія зможе забезпечити проведення дешевих і швидких платежів за допомогою спеціального рішення для CBDC на базі розподіленого реєстру XRP Ledger»¹¹³. У Звіті глобальних індексів (квітень 2021) зазначено, що Банк Англії ще не вирішив, чи запроваджувати цифрову валюту. Проте подальші зміни у світі спонукали все ж таки Великобританію прийняти рішення на користь випуску цифрового фунта стерлінгів. Для цього створена робоча

---

¹¹¹ Pauline Adam-Kalfon, Henri Arslanian, Klara Sok, Benoît Sureau, Haydn Jones, Yanjie Dou Data Scientist PwC CBDC глобальний індекс. 1-ше видання, квітень 2021. URL: <https://www.pwc.com/gx/en/industries/financial-services/assets/pwc-cbdc-global-index-1st-edition-april-2021.pdf>; Central Bank Digital currencies (CBDC) Index report – Focus Asia region Extract from PwC Global CBDC Index. September 2021. URL: <https://www.pwc.com/vn/en/publications/2021/210923-pwc-vietnam-cbdc-index-en.pdf>

¹¹² Pauline Adam-Kalfon, Henri Arslanian, Klara Sok, Benoît Sureau, Haydn Jones, Yanjie Dou Data Scientist PwC CBDC глобальний індекс. 1-ше видання, квітень 2021. URL: <https://www.pwc.com/gx/en/industries/financial-services/assets/pwc-cbdc-global-index-1st-edition-april-2021.pdf>

¹¹³ Ripple стала партнером у створенні цифрового фунта стерлінгів (15.10.2021). URL: <https://portalele.com.ua/news/kriptovalyuta/ripple-stala-partnerom-u-stvorenni-tsyfrovogo-funta-sterlingiv.html>

група з представників Казначейства та Банку Англії¹¹⁴. Оскільки мова йде про можливість широкого використання такої валюти фізичними та юридичними особами, які будуть мати рахунки безпосередньо у Банку Англії, можна припустити, що мова йде про роздрібну модель ЦВЦБ. Центральний банк Англії та Міністерство фінансів Англії мають розпочати офіційні консультації щодо ЦВЦБ з квітня 2022 року¹¹⁵.

Центральний банк Франції (Banque de France) у березні 2020 оголосив публічний тендер, призначений для ініціювання дослідження проєктів, що інтегрують ЦВЦБ в економіку держави з використанням оптової моделі CBDC на основі концепції цифрового токєну (блокчейн). За результатами публічного тендеру Banque de France обрав консорціум з 8 членів для вивчення переваг CBDC. Відповідно до вимог публічного конкурсу, кожен учасник повинен був мати цінні папери TARGET2 або TARGET2 ліцензованого учасника, тобто залучалися суб'єкти господарювання, які мають обліковий запис у системі розподільчих реєстрів в реальному часі (RTGS), що належить і управляється євросистемою, а також рахунки у центральному банку¹¹⁶. Вже на початку листопада 2021 року ЦБ Франції звітував про результати дослідження використання CBDC для здійснення транскордонних розрахунків, здійснення платежів у різних валютах, а також для розрахунків за цінними паперами¹¹⁷. До кінця 2021 планувалося закінчити ще 2 експерименти, зокрема, спільний проєкт з центральним банком Швейцарії – проєкт Юра (Jura) та тест у партнерстві з HSBC. ЦБ Франції продовжує вивчення макроекономічних наслідків випуску w-CBDC, її стабільність, енергоефективність та масштабування.

Проєкт Юра (Jura) направлений на дослідження потенційних переваг та недоліків при використанні CBDC при проведенні транскордонних платежів та використанні цифрових грошей. Розрахунки будуть проводитись між банками Франції та Швейцарії із застосуванням цифрового євро, цифрового франка та французьким цифровим фінансовим

---

¹¹⁴ «Бріткоїн». Британія хоче ввести власну криптовалюту в країні (20.04.2021). URL: <https://ua-news.liga.net/economics/news/britkoyn-britaniya-hoche-vvesti-vlasnu-kriptovalyutu-v-kraini>

¹¹⁵ Індія заборонить біткоїни та запустить власну державну цифрову валюту. Юридична газета. (30.11.2021). URL: <https://jur-gazeta.com/golovna/indiya-zaboronit-bitkoyini-ta-zapustit-vlasnu-derzhavnu-cifrovu-valyutu.html>

¹¹⁶ Pauline Adam-Kalfon, Henri Arslanian, Klara Sok, Benoît Sureau, Haydn Jones, Yanjie Dou Data Scientist PwC CBDC глобальний індекс. 1-ше видання, квітень 2021. URL: <https://www.pwc.com/gx/en/industries/financial-services/assets/pwc-cbdc-global-index-1st-edition-april-2021.pdf>

¹¹⁷ Центробанк Франції: цифровий євро буде доступний вже наступного року. URL: <https://news.finance.ua/ua/centrobank-francii-cyfrovyy-yevro-bude-dostupnyy-vzhe-nastupnoho-roku>

інструментом через механізм розрахунків РvP на платформі технології розподіленого реєстру (DLT)¹¹⁸. Водночас, ЦБ Франції зосереджує увагу на вивченні питань з урахуванням можливостей використання оптової моделі цифрового євро, оскільки це «ефективний спосіб зберегти повноваження Центробанку за умов загрози віртуалізації економіки»¹¹⁹.

В зоні євро також проводять дослідження використання ЦВЦБ, зокрема мова йде про проєкт Stella¹²⁰. Членами зони євро на кінець 2022 року є 19 держав. (Для вступу в спільноту держава-кандидат повинна два роки залишатися членом ERM 2 (Європейського механізму обмінних курсів), утримуючи свою валюту. Крім того, вона повинна виконати так звані Маастрихтські критерії: максимальний дефіцит бюджету не повинен перевищувати 3 % ВВП; розмір державного боргу – 60 % ВВП; інфляція не повинна бути більш ніж на 1,5 % вищою, ніж середній рівень інфляції у трьох державах ЄС із найнижчими її показниками¹²¹. Хорватія у липні 2019 розпочала офіційну процедуру приєднання до Європейського механізму обмінних курсів (ERM 2) і до Європейського банківського союзу, що є першим етапом вступу держави в зону євро. Для цього Уряд Хорватії направив офіційний лист про намір приєднатися до Європейського механізму обмінних курсів (ERM 2) і до Європейського банківського союзу до Євругрупи¹²². У грудні 2021 р. Уряд Болгарії заявив про перехід до зони євро до 2024 року, з метою скорочення економічного розриву державами, які є частиною ЄС¹²³. Для цього Уряд Болгарії направив офіційний лист про намір приєднатися до Європейського механізму обмінних курсів (ERM 2) і до Європейського

---

¹¹⁸ Міністерство фінансів України. Центробанки Франції і Швейцарії оцінять переваги і проблеми цифрової валюти (10.06.2021). URL: <https://minfin.com.ua/ua/2021/06/10/66132612/>; Bank for International Settlements Central bank digital currencies for cross-border payments July 2021 Report to the G20. URL: <https://www.bis.org/publ/othp38.pdf>

¹¹⁹ Центробанк Франції: цифровий євро буде доступний вже наступного року. URL: <https://news.finance.ua/ua/centrobank-francii-cyvrovyy-yevro-bude-dostupnyy-vzhe-nastupnoho-roku>

¹²⁰ Pauline Adam-Kalfon, Henri Arslanian, Klara Sok, Benoît Sureau, Haydn Jones, Yanjie Dou Data Scientist PwC CBDC глобальний індекс. 1-ше видання, квітень 2021. URL: <https://www.pwc.com/gx/en/industries/financial-services/assets/pwc-cbdc-global-index-1st-edition-april-2021.pdf>

¹²¹ Болгарія подала запит на вступ до єврозони Болгарія подала запит на вступ до єврозони (30.04.2020). URL: <https://nk.org.ua/sobytiia-v-mire/bolgariia-podala-zapit-na-vstup-do-ievrozoni-00392179>

¹²² Хорватія розпочала вступ в єврозону. 08.07.2019. URL: <https://world.segodnya.ua/ua/world/europe/horvatiya-nachala-vstuplenie-v-evrozonu-1297692.html>

¹²³ Болгарія планує перейти на євро протягом двох років. (08.01.2022). URL: <https://zn.ua/ukr/WORLD/bolharija-perekhodit-na-evro.html>

банківського союзу до Єврогрупи¹²⁴. Перехід від Болгарського лева до євро, за словами прем'єр міністра Болгарії, має бути реалізований з урахуванням двох факторів, обережності та повномасштабного інформування людей¹²⁵). На нашу думку, перехід до розрахунків із застосуванням CBDC, також відіграє не останню роль у прийнятті урядом Болгарії відповідного рішення щодо переходу у зону євро, оскільки проведення відповідних досліджень вимагає використання значних коштів.

З моменту заснування проєкту Stella (грудень 2016), він є спільним дослідницьким проєктом Європейського центрального банку (ЄЦБ) та Банку Японії (BOJ). Протягом зазначеного часу було вивчено потенційні переваги та недоліки DLT для FMI. Результатом цієї роботи стали три звіти. Перший звіт, опублікований у вересні 2017, був присвячений дослідженню проведення операцій з великими виплатами за допомогою DLT. Наступного року – у березні 2018, опубліковано звіт, присвячений вивченню можливості використання оплати цінних паперів за допомогою DLT. Третій звіт, опублікований в червні 2019, був присвячений можливості збільшення транскордонних платежів за допомогою технології, пов'язаної з DLT. Четвертий етап проєкту «Стелла» завершився 12.02.2020. На цьому етапі проєкту було проаналізовано як збалансувати конфіденційність (PETs) та аудит на платформі технології розподіленого реєстру – DLT (FMI). Було виокремлено основні ознаки конфіденційності транзакцій, які слід визначити, забезпечуючи можливість проведення ефективного аудиту за умови гарантування забезпечення конфіденційності¹²⁶.

Також слід зазначити, що Європейський Союз та Японія розпочали дослідження випуску роздрібною моделі CBDC. Так, у січні 2020 ЄЦБ створив консультативну робочу групу щодо можливостей використання роздрібною моделі цифрового євро, до якої увійшли 30 спеціалістів фінансового ринку, у тому числі представники платіжного стартапу Stripe и корпорації IKEA¹²⁷. У жовтні 2020 було опубліковано звіт та запропоновано його на громадське обговорення, до якого

---

¹²⁴ Болгарія подала запит на вступ до єврозони Болгарія подала запит на вступ до єврозони (30.04.2020). URL: <https://nk.org.ua/sobytiia-v-mire/bolgariia-podala-zapit-na-vstup-do-ievrozoni-00392179> https

¹²⁵ Болгарія планує перейти на євро протягом двох років. (08.01.2022). URL: <https://zn.ua/ukr/WORLD/bolharija-perekhodit-na-evro.html>

¹²⁶ Pauline Adam-Kalfon, Henri Arslanian, Klara Sok, Benoît Sureau, Haydn Jones, Yanjie Dou Data Scientist PwC CBDC глобальний індекс. 1-ше видання, квітень 2021. URL: <https://www.pwc.com/gx/en/industries/financial-services/assets/pwc-cbdc-global-index-1st-edition-april-2021.pdf>

¹²⁷ Ibid.

запрошувалися фізичні особи та суб'єкти господарювання. Паралельно, різні європейські фінансові установи були запрошені приєднатися до дослідницького проекту, який мав бути завершений до березня 2021, та зосередитись на аналізі ключових концепцій цифрового євро, таких як масштабованість інфраструктури, конфіденційність транзакцій, проведення офлайн-транзакції, зручність використання для усіх суб'єктів відповідних правовідносин тощо. Очікується, що перші випробування цифрового євро будуть базуватися на централізованій технології з моделлю на основі рахунку, яка використовує інфраструктуру TIPS для гарантування швидкості виконання розрахунків та їх надійності¹²⁸.

За словами Фабіо Панетта (Fabio Panetta), члена керівної ради ЄЦБ: «Цифровий євро буде формою суверенних грошей, наданих ЄЦБ у цифровому форматі. Його використовуватиме будь-хто – фізичні особи, суб'єкти господарювання – для здійснення платежів або отримання роздрібних платежів у всій зоні євро. Це дасть громадянам ті ж послуги, які вони зараз отримують від паперових банкнот: доступ до безпечного платіжного інструменту, який є безкоштовним, простим у використанні та загальноприйнятим у зоні євро. Цифровий євро доповнює готівку, а не замінить її. Це надасть людям повніший і легший доступ до цифрових платежів, сприяючи фінансовому залученню. На відміну від готівки, його можна використовувати не тільки для переказу грошей один одному або для покупок у торгових точках, а й для покупок в Інтернеті. І оскільки це буде зобов'язання центрального банку, цифровий євро, як і банкноти, не буде нести будь-яких ризиків, будь то ринковий ризик, кредитний ризик чи ризик ліквідності»¹²⁹.

Банк Японії (BOJ) також вивчає технічну функціональність та основні переваги CBDC. Планується запуск пілотної програми, яка передбачає можливість надання платіжних послуг постачальникам (PSPs) та кінцевим споживачам¹³⁰. Зокрема, на початку липня 2020 Банк Японії оголосив про початок тестування національної цифрової валюти. До питань, які вивчаються Банком Японії належать питання захисту

---

¹²⁸ Pauline Adam-Kalfon, Henri Arslanian, Klara Sok, Benoît Sureau, Haydn Jones, Yanjie Dou Data Scientist PwC CBDC глобальний індекс. 1-ше видання, квітень 2021. URL: <https://www.pwc.com/gx/en/industries/financial-services/assets/pwc-cbdc-global-index-1st-edition-april-2021.pdf>

¹²⁹ The present and future of money in the digital age. Lecture by Fabio Panetta, Member of the Executive Board of the ECB. Rome, 10 December 2021. URL: <https://www.ecb.europa.eu/press/key/date/2021/html/ecb.sp211210~09b6887f8b.en.html>

¹³⁰ Pauline Adam-Kalfon, Henri Arslanian, Klara Sok, Benoît Sureau, Haydn Jones, Yanjie Dou Data Scientist PwC CBDC глобальний індекс. 1-ше видання, квітень 2021. URL: <https://www.pwc.com/gx/en/industries/financial-services/assets/pwc-cbdc-global-index-1st-edition-april-2021.pdf>

цифрової валюти від несанкціонованого доступу, питання її доступності в надзвичайних ситуаціях, оскільки цифрова валюта повинна бути доступною навіть при відсутності джерел електроживлення. Банк Японії не ухвалив рішення про використання блокчейну, оскільки децентралізовані системи не можуть забезпечити достатню пропускну здатність проведення платежів¹³¹.

Південна Африка також долучилась до процесу дослідження можливостей впровадження та використання w-CBDC. Так, у другій половині 2017 було розпочато проєкт Хоха (Project Khokha). До учасників проєкту входили представники семи банків, суб'єктів господарювання-постачальників технічних послуг (ConsenSys) та PricewaterhouseCoopers Inc. Результати показали, що типовий щоденний обсяг платіжної системи Південної Африки може бути оброблений менше ніж за дві години при повній конфіденційності операцій та остаточності розрахунків. Другий етап випробування проводився протягом 2021. Предметом дослідження були питання щодо випуску та погашення цінних паперів на основі DLT технології. Відповідні питання опрацьовуються Міжурядовою робочою групою з фінансових технологій (IFWG) з метою розробки правових основ діяльності у сфері обігу w-CBDC¹³².

Об'єднані Арабські Емірати розпочали дослідження питань запровадження та використання w-CBDC у 2019. Задля цієї мети центральні банки ОАЕ (CBUAE) та Саудівської Аравії (SAMA) розпочали проєкт Абер (Aber), який повинен був дослідити можливість створення цифрової валюти з подвійною емісією, яку можна було б використовувати у транскордонних платежах через банки другого рівня банківської системи цих двох держав. Також було визначено критерії, яким повинна була відповідати така валюта, а саме: децентралізація, конфіденційність, масштабованість, складність рішення, безпека, готовність та довгострокова життєздатність. Абер використовує платформу технології розподіленого реєстру. Під час дослідження було вивчено можливості використання цифрової валюти для: 1) транскордонних розрахунків між двома центральними банками; 2) побутових розрахунків через три банки в кожній державі; 3) транскордонних операцій між банками другого рівня банківської системи, що використовують цифрову валюту. До участі у проєкті були залучені банківські установи

---

¹³¹ Міністерство фінансів України. ЦБ Японії почав тестувати цифрову ієну. (06.07.2020). URL: <https://minfin.com.ua/ua/2020/07/06/48352448/>

¹³² Pauline Adam-Kalfon, Henri Arslanian, Klara Sok, Benoît Sureau, Haydn Jones, Yanjie Dou Data Scientist PwC CBDC глобальний індекс. 1-ше видання, квітень 2021. URL: <https://www.pwc.com/gx/en/industries/financial-services/assets/pwc-cbdc-global-index-1st-edition-april-2021.pdf>

обох держав, які стали активними учасниками проекту, керуючи локальними вузлами мережі та реальними грошима для вивчення взаємодії з існуючими платіжними системами, такими як платформи RTGS. Проект Aber підтвердив технічну спроможність транскордонної валюти з подвійною емісією. Продовжується вивчення ролі центрального банку в порівнянні з банківськими установами та випробування роздрібною CBDC. Так, Центральний банк ОАЕ вивчає можливості використання технології DLT у низці проєктів, які включають партнерство з Emcredit для випуску стабільної цифрової валюти під назвою “emcash”, пов’язаної з дирхамом ОАЕ (AED). Дослідження ще не завершено, але враховуючи, що Emcredit є дочірньою компанією Департаменту економіки, то можливість його використання як г-CBDC дуже велика¹³³.

Проєкт Гельвеція (Helvetia), який досліджує можливість використання w-CBDC, було розпочато у грудні 2020 року. Це спільний проєкт Швейцарського національного банку, Інноваційного центру Банку міжнародних розрахунків та представників ринку фінансових послуг на чолі Accenture, а також Credit Suisse, Natixis, R3, SIX Digital Exchange і UBS¹³⁴.

3. Генеза правового регулювання цифрових грошей в Україні

Щодо України, то слід зазначити, що першим нормативно-правовим актом, який врегулював порядок обігу електронних грошей в Україні була Постанова Правління НБУ від 25.06.2008 № 178 «Про затвердження Положення про електронні гроші в Україні». Так, електронні гроші – одиниці вартості, які зберігаються на електронному пристрої, приймаються як засіб платежу іншими, ніж емітент, особами і є грошовим зобов’язанням емітента¹³⁵. Парламент України врегулював відповідну сферу правовідносин тільки у 2012 році шляхом прийняття

---

¹³³ Pauline Adam-Kalfon, Henri Arslanian, Klara Sok, Benoît Sureau, Haydn Jones, Yanjie Dou Data Scientist PwC CBDC глобальний індекс. 1-ше видання, квітень 2021. URL: <https://www.pwc.com/gx/en/industries/financial-services/assets/pwc-cbdc-global-index-1st-edition-april-2021.pdf>

¹³⁴ Pauline Adam-Kalfon, Henri Arslanian, Klara Sok, Benoît Sureau, Haydn Jones, Yanjie Dou Data Scientist PwC CBDC глобальний індекс. 1-ше видання, квітень 2021. URL: <https://www.pwc.com/gx/en/industries/financial-services/assets/pwc-cbdc-global-index-1st-edition-april-2021.pdf>; Міністерство фінансів України. Центробанки Франції і Швейцарії оцінять переваги і проблеми цифрової валюти. (10.06.2021). URL: <https://minfin.com.ua/ua/2021/06/10/66132612/>

¹³⁵ Положення про електронні гроші в Україні: Постанова Правління Національного банку України від 25.06.2008 № 178, зареєстровано в Міністерстві юстиції України від 25.07.2008 за № 688/15379 (втратило чинність). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0688-08#Text>

Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо функціонування платіжних систем та розвитку безготівкових розрахунків»¹³⁶. Так, ст. 15 Закону України «Про платіжні системи та переказ коштів в Україні» визначає поняття «електронні гроші» як одиниці вартості, які зберігаються на електронному пристрої, приймаються як засіб платежу іншими особами, ніж особа, яка їх випускає, і є грошовим зобов'язанням цієї особи, що виконується в готівковій або безготівковій формі¹³⁷. Отже, в Україні за електронними грошима на рівні норм Закону була закріплена функція засобу платежу. Випускати електронні гроші в Україні набули право виключно банки, які перед початком випуску електронних грошей узгодили з НБУ відповідні правила щодо їх випуску та використання. Безумовно, що банки випускають електронні гроші номіновані виключно в національній валюті України – гривні і для використання на території нашої держави. З моменту набуття чинності у 2018 Закону України «Про валюту і валютні операції» електронні гроші були визнані валютою, яка належить до національної (номіновані у гривні) та/або іноземної валюти (номіновані у грошових одиницях іноземних держав та (або) банківських металах)¹³⁸.

На думку Рядінської В. «електронні гроші спроможні виконувати «класичні функції грошей», оскільки «на сучасному етапі електронні гроші являють собою складний економічний, технічний та правовий інститут, що використовується як засіб оплати за товари та послуги, забезпечує товарно-грошовий обіг, широко застосовується в міжнародних розрахунках та дає змогу зберігати частину отриманих доходів з метою їх використання в майбутньому»¹³⁹. Проте, електронні гроші не виконують функцію нагромадження, оскільки нараховувати відсотки, як зазначалося вище, на електронні гроші заборонено. Також, існують певні обмеження щодо використання електронних грошей. Так, до користувачів електронних грошей крім комерційних агентів належать фізичні особи та суб'єкти господарювання. Фізичні особи мають право використовувати електронні гроші для оплати товарів, робіт, послуг, а також

---

¹³⁶ Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо функціонування платіжних систем та розвитку безготівкових розрахунків : Закон України від 18.09.2012 № 5284-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5284-17#n84>

¹³⁷ Про платіжні системи та переказ коштів в Україні : Закон України від 05.04.2001 № 2346-III (втратив чинність). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2346-14#n280>

¹³⁸ Про валюту і валютні операції : Закон України від 21.06.2018 № 2473-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2473-19#Text>

¹³⁹ Рядінська В. Проблеми правового регулювання обігу електронних грошей в Україні. *Підприємство, господарство і право*. 2016. № 12 С. 190-195. URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2016/12/36.pdf>

перераховувати їх іншим користувачам – фізичним особам. При цьому фізична особа має право отримувати та пред'являти до погашення електронні гроші в обмін на готівкові та безготівкові кошти.

Суб'єкти господарювання позбавлені права отримувати та пред'являти до оплати електронні гроші в обмін на готівку. Вони мають право здійснювати діяльність виключно з безготівковою формою грошей. Також, суб'єкти господарювання мають можливість використовувати електронні гроші у більш вузькій сфері правовідносин у порівнянні з фізичними особами. Так, вони наділені правом, за загальним правилом, використовувати електронні гроші для оплати товарів, робіт, послуг. Повертати гроші фізичним особам вони мають можливість виключно в рамках норм Закону України «Про захист прав споживачів». Водночас, є суб'єкти господарювання, які не можуть використовувати електронні гроші при здійсненні розрахунків за отримані товари, роботи, послуги. Так, платники єдиного податку I-III груп не мають права використовувати електронні гроші для здійснення розрахунків за отримані товари, оскільки відповідно до п. 291.6 ст. 291 Податкового кодексу України «платники єдиного податку першої – третьої груп повинні здійснювати розрахунки за відвантажені товари (виконані роботи, надані послуги) виключно в грошовій формі (готівковій та/або безготівковій)»¹⁴⁰.

Наступним кроком України у врегулюванні обігу електронних грошей є Закон України від 30.06.2021 № 1591-IX «Про платіжні послуги», який введено в дію 01.08.2022¹⁴¹. Згідно з п. 14 ст. 1 Закону електронні гроші – одиниці вартості, що зберігаються в електронному вигляді, випущені емітентом електронних грошей для виконання платіжних операцій (у тому числі з використанням наперед оплачених платіжних карток багаточислового використання), які приймаються як засіб платежу іншими особами, ніж їх емітент, та є грошовим зобов'язанням такого емітента електронних грошей. Електронні гроші існують виключно у безготівковій формі (формі записів на рахунках) та можуть використовуватися фізичними і юридичними особами для проведення платіжних операцій й розрахунків виключно у випадках, передбачених законами України та/або нормативно-правовими актами Національного банку України¹⁴². Водночас, відповідно до ч. 2 ст. 22 Закону «Про платіжні послуги» існує заборона в наданні кредиту електронними грошима. Також, Законом збільшено перелік суб'єктів,

---

¹⁴⁰ Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#n6946>

¹⁴¹ Про платіжні послуги: Закон України від 30.06.2021 № 1591-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1591-20#Text>

¹⁴² Ibid.

які наділені правом емісії електронних грошей, а саме: банки, установи електронних грошей, філії іноземних платіжних систем, оператори поштового зв'язку, НБУ, органи державної влади та органи місцевого самоврядування. Зазначені суб'єкти, за виключенням НБУ, банків, органів державної влади та місцевого самоврядування, мають можливість розпочати відповідну діяльність за умови дотримання трьох вимог. По-перше, вони повинні бути резидентами. По-друге, – отримати від НБУ як регулятора ліцензію на надання платіжних послуг, і по-третє, відомості про такого емітента та види дозволеної діяльності повинні бути внесені до Реєстру платіжної інфраструктури як емітентів електронних грошей. Електронні гроші вважаються випущеними з моменту отримання емітентом (комерційним агентом) коштів користувача¹⁴³.

Прийняття Закону України «Про платіжні послуги» зумовило потребу внесення змін до законодавства України, зокрема і податкового, оскільки електронні гроші визнаються законним засобом платежу. На сьогодні питання щодо можливості використання електронних грошей як законного засобу платежу платниками єдиного податку першої-третьої груп є предметом законопроекту від 12.11.2020 № 4366 «Проект Закону про внесення змін до Податкового кодексу України (щодо платіжних послуг)»¹⁴⁴. Зокрема, пропонується внести зміни до п. 291.6 ст. 291 Податкового кодексу змінивши словосполучення «в грошовій формі (готівковій та/або безготівковій)» на «в грошовій формі – готівковій або безготівковій (у тому числі з використанням електронних грошей, які погашаються в безготівковій формі)». Також передбачається можливість сплачувати податки і збори, єдиний внесок на загально-обов'язкове державне соціальне страхування електронними грошима¹⁴⁵. Отже, перший етап генези правового регулювання електронних та цифрових грошей в Україні тривав з 2008 по 2021 рік.

Другий етап в Україні розпочався у 2016 році. «Національний банк України, відповідно до глобальних тенденцій інноваційного розвитку в платіжній сфері, у 2016 році розпочав вивчення можливостей випуску ним власної ЦВЦБ – е-гривні (E-Hryvnia), яку можна обміняти на готівкові чи безготівкові кошти у співвідношенні 1:1. Е-гривня є засобом

---

¹⁴³ Про платіжні послуги : Закон України від 30.06.2021 № 1591-IX. Ст. 59. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1591-20#Text>

¹⁴⁴ Про внесення змін до Податкового кодексу України (щодо платіжних послуг): Проект закону від 12.11.2020 реєстр. № 4366. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/4632>

¹⁴⁵ Висновок до проекту закону про внесення змін до Податкового кодексу України (щодо платіжних послуг) (реєстр. № 4366 від 12.11.2020): протокол Комітету Верховної Ради України з питань фінансів, податкової та митної політики № 85 від 15.12.2021. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=70414

платежу, проте не засобом накопичення. Е-гривня може бути як анонімною, так і з ідентифікацією користувача»¹⁴⁶. У 2018 було проведено пілотний проєкт з випуску е-гривні для роздрібних платежів на платформі блокчейн¹⁴⁷. Під час пілотного проєкту НБУ видав 5443 гривні та перевіряв запуск та роботу цифрової валюти центрального банку (CBDC). Проєкт включав випробування платформи технології розподіленого реєстру, аналіз міжнародного досвіду, вивчення правових аспектів, встановлення тимчасової моделі обліку та вивчення різних аспектів впливу на макроекономічну стабільність держави, зумовлену випуском в обіг е-гривні¹⁴⁸. У таких сферах як моніторинг та технічна підтримка, було чітко продемонстровано, що технологія може підтримувати випуск та обіг ЦВЦБ¹⁴⁹.

Наступним кроком у запровадженні ЦВЦБ в Україні стало прийняття Радою НБУ Рішення від 26.05.2020 № 13-рід «Про діяльність Правління Національного банку України щодо вдосконалення платіжної системи та проблеми цифрових валют центробанків та платіжних систем на блокчейні» пункт 1 якого стосувався ЦВЦБ (Е-гривні), де рекомендовано розглянути не тільки роздрібну модель ЦВЦБ, а й інші моделі, які тестуються у світі¹⁵⁰. Водночас, це підзаконний нормативно-правовий акт.

Рішення щодо статусу національної валюти, відповідно до п. 1 ч. 2 ст. 92 Конституції України, визначається виключно законами України¹⁵¹. Таким законом став Закон України «Про платіжні послуги». Відповідно до п. 96 ч. 1 ст. 1 Закону України «Про платіжні послуги», цифрові гроші Національного банку – електронна форма грошової одиниці України, емітентом якої є Національний банк України. Цифрові гроші НБУ є законними платіжним засобом на території України.

---

¹⁴⁶ Омельчук Ніна Будущее национальной валюты: появится ли в Украине е-гривна. URL: <https://psm7.com/emoney/budushhee-nacionalnoj-valyuty-poyavitsya-li-v-ukraine-e-grivna.html>

¹⁴⁷ Звіт НБУ за матеріалами конференції. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/final_CBDCinUA2020.pdf

¹⁴⁸ Николаевський Д., Дем'янюк М. Для чого Україні цифрова гривня? (06.07.2021). URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2021/07/6/675679/>

¹⁴⁹ Pauline Adam-Kalfon, Henri Arslanian, Klara Sok, Benoît Sureau, Haydn Jones, Yanjie Dou Data Scientist PwC CBDC глобальний індекс. 1-ше видання, квітень 2021. URL: <https://www.pwc.com/gx/en/industries/financial-services/assets/pwc-cbdc-global-index-1st-edition-april-2021.pdf>

¹⁵⁰ Про діяльність Правління Національного банку України щодо вдосконалення платіжної системи та проблеми цифрових валют центробанків та платіжних систем на блокчейні: Рішення Ради Національного банку України від 26.05.2020 № 13-рід. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/vr013500-20#Text>

¹⁵¹ Конституція України від 28.06.1996 № 245к/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.

Цифрові гроші, як і електронні, в Україні існують виключно у безготівковій формі. Використовувати цифрові гроші мають право фізичні особи та суб'єкти господарювання для проведення платіжних операцій та розрахунків, але виключно у випадках, визначених законами України та/або нормативно-правовими актами регулятора – НБУ. Регулятор також повинен визначити правила виконання платіжних операцій з використанням е-гривні. Дотримання законодавства надавачами платіжних послуг як об'єкта нагляду НБУ, що регулює операції з платіжними інструментами, електронними грошима та цифровими грошима забезпечує проведення оверсайту регулятором. Так, згідно з ч. 11 ст. 82 Закону України «Про платіжні послуги» НБУ має право здійснювати виїзний та невиїзний моніторинг об'єктів оверсайта з питань дотримання ними вимог законодавства, що регулює діяльність платіжних систем, використання платіжних інструментів і схем виконання платіжних операцій, випуск та використання електронних та цифрових грошей тощо. Отже, до функцій НБУ належить функція емісії ЦВЦБ та визначення порядку емісії і використання такої форми гривні в Україні, а також правила здійснення нагляду у зазначеній сфері. Механізм реалізації відповідних норм законодавства України сподівались побачити вже в у серпні 2022 не дивлячись на війну.

«Держави шукають баланс між збереженням ключових аспектів традиційної валютно-фінансової системи і водночас оновленням ролі центральних банків у цифрову еру. Зв'язок між анонімністю та незаконним використанням коштів є політичним компромісом, але існує синергія політики між анонімністю, зниженням ризику та фінансовою інклюдзією»¹⁵²

Вперше, в Україні врегулювали відносини щодо крипто-активів у грудні 2019 – було прийнято Закон України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення»¹⁵³ (далі – Закон про моніторинг), хоча крипто-активи в Україні з'явилися у 2013 році. Водночас, в Україні крипто-активи отримали назву віртуальні активи. Так, згідно з п. 13 ч. 1 ст.

---

¹⁵² Gabriel Soderberg ; Marianne Bechara ; Wouter Bossu ; Natasha X Che ; John Kiff ; Inutu Lukonga ; Tommaso Mancini Griffoli ; Tao Sun ; Akihiro Yoshinaga. *Behind the Scenes of Central Bank Digital Currency*. (09.02.2022).

URL: <https://www.imf.org/en/Publications/fintech-notes/Issues/2022/02/07/Behind-the-Scenes-of-Central-Bank-Digital-Currency-512174>

¹⁵³ Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення: Закон України від 06.12.2019 № 361-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/361-20#Text>

1 Закону про моніторинг «віртуальний актив – цифрове вираження вартості, яким можна торгувати у цифровому форматі або переказувати і яке можна використовувати для платіжних або інвестиційних цілей»¹⁵⁴. До постачальників послуг, пов'язаних з обігом віртуальних активів, які є суб'єктами первинного фінансового моніторингу, належать фізична або юридична особа, яка провадить один або декілька видів діяльності та/або операцій для іншої особи, або від її імені, а саме: обмін віртуальних активів; переказ віртуальних активів; зберігання та/або адміністрування віртуальних активів або інструментів, що дають змогу контролювати віртуальні активи; участь і надання фінансових послуг, пов'язаних із пропозицією емітента та/або продажем віртуальних активів. Фінансовий моніторинг повинен бути проведений у разі, якщо фінансова операція дорівнює чи перевищує 30 тис грн., або має інші ознаки, визначені Законом про моніторинг.

Спеціальний закон – Закон України «Про віртуальні активи», який врегулює правовідносини у сфері обігу віртуальних активів було прийнято парламентом України 17.02.2022, проте набуття чинності даним нормативно-правовим актом прив'язано до внесення змін до Податкового кодексу України щодо оподаткування зазначених активів¹⁵⁵. Згідно з п. 1 ч. 1 ст. 1 Закону України «Про віртуальні активи» віртуальний актив – це нематеріальне благо, що є об'єктом цивільних прав, має вартість та виражене сукупністю даних в електронній формі¹⁵⁶. Віртуальні активи на території нашої держави не належать до засобів платежу, та не можуть бути предметом обміну на майно (товари), роботи послуги. Отже, Україна по іншому ніж світова спільнота підійшла до врегулювання відповідних активів, оскільки в п. 18 ст. 3 Директиви 2018/843 віртуальний актив приймається фізичними та юридичними особами як засіб обміну, який може передаватися, зберігатися або торгуватися в електронний спосіб¹⁵⁷. Згідно зі ст. 11 та ст. 19 Закону України «Про віртуальні активи» постачальник послуг з обміну віртуальних активів (виключно юридична особа) має право на підставі

---

¹⁵⁴ Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення : Закон України від 06.12.2019 № 361-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/361-20#Text>

¹⁵⁵ Про віртуальні активи : Закон України від 17.02.2022 № 2074-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2074-20#Text>

¹⁵⁶ Ibid.

¹⁵⁷ Директива Європейського Парламенту і Ради (ЄС) 2018/843 від 30 травня 2018 року про внесення змін до Директиви (ЄС) 2015/849 про запобігання використанню фінансової системи для цілей відмивання грошей або фінансування тероризму та про внесення змін до директив 2009/138/ЄС і 2013/36/ЄС. URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/55-GOEEI/es-2015849.pdf>

дозволу, отриманого від Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку, надавати послуги з обміну віртуальних активів виключно на інші віртуальні активи або на гривню, а у випадках визначених регулятором у сфері обігу валют, – на інші валютні цінності. Віртуальні активи поділяються на забезпечені (посвідчують майнові права, зокрема права вимоги на інші об'єкти цивільних прав) та незабезпечені (не посвідчують майнових прав). Водночас в ч. 6 ст. 4 Закону використовується вже словосполучення «фінансовий віртуальний актив». Фінансові віртуальні активи можуть бути емітовані резидентами та можуть бути забезпеченими або валютними цінностями (забезпечений віртуальний актив ЗВА (ВЦ)) або цінними паперами або деривативним фінансовим інструментом (забезпечений віртуальний актив ЗВА (ФІ)), при цьому постачальником послуг щодо останнього може бути виключно фінансова установа. Отже, відповідна сфера правовідносин, ще потребує переосмислення, чіткого визначення правових категорій. Саме тому пропонуємо відносини у сфері правового регулювання віртуальних активів віднести до третього етапу генези правового регулювання цифрових валют центральних банків. На питання чому слід в генезу включати етап, щодо законодавства про віртуальні активи, оскільки держава не емітує віртуальні активи, відповідь може бути така, що врахування особливостей, притаманних електронним грошам, віртуальним активам дає нам змогу чітко виокремити цифрові валюти центральних банків.

ВИСНОВКИ

Початок третього десятиліття XXI сторіччя характеризується спробою держав запровадити цифрову валюту центрального банку, забезпечити її емісію відповідно до законодавства. Безумовно, не всі держави беруть участь у відповідній діяльності, оскільки проведення дослідження та впровадження нових технологій у сфері емісії CBDC та забезпечення нагляду у зазначеній сфері потребує значних коштів. Тому деякі держави долучаються до відповідних держав/союзів (зокрема Болгарія подала заявку про вступ до єврозони), інші держави приймають рішення щодо надання біткоїнам статусу законної валюти (Сальвадор). Поява цифрових валют центральних банків пов'язана безпосередньо з розвитком інтернет технологій та появою електронних грошей, крипто-активів, стейблкоїнів. Враховуючи відповідні етапи розвитку зазначених технологій та впровадження їх досягнень у фінансову систему держав, можемо визначити, що у сфері становлення і розвитку правового регулювання цифрових валют центральних банків існувало три періоди: I етап з 90-х рр. XX сторіччя до 2018: це період, протягом якого

відбувалося становлення законодавства щодо обігу електронних грошей; II етап з 2009 р до сьогодні: поява крипто-активів та прийняття законодавства щодо врегулювання їх обігу та здійснення нагляду. З 2018 року використання єдиного терміну «крипто-актив». Водночас, на сьогодні залишається невирішеним питання щодо законності обігу відповідних активів на території окремих держав, з'ясування правової природи відповідних активів; III етап з 2014 до сьогодні: початок досліджень можливості емісії цифрової валюти центральними банками. Водночас, законодавство у зазначеній сфері починає з'являтися пізніше.

Якщо ж говорити про генезу правового регулювання цифрової гривні, то тут слід зазначити, що на відміну від міжнародного законодавства, в Україні спочатку з'явився закон, який врегульовує порядок обігу цифрової гривні – Закон України «Про платіжні послуги», а потім було прийнято Закон України «Про віртуальні активи» (не набув чинності). Отже, в Україні у сфері становлення і розвитку правового регулювання цифрової гривні можемо виділити такі етапи: I етап: 2008–2021: поява законодавства України щодо врегулювання відносин у сфері випуску та обігу електронних грошей, врахування світового досвіду правового регулювання та удосконалення законодавства України у зазначеній сфері; II етап з 2016 по сьогодні: проведення експерименту щодо емісії НБУ е-гривні та врегулювання відповідних правовідносин на рівні норм Закону України «Про платіжні послуги»; III етап: 17.02.2022 – дата прийняття Закону України «Про віртуальні активи». Зазначений етап тільки розпочинається, оскільки набуття чинності зазначеного документа прив'язано до набуття чинності законом про внесення змін до Податкового кодексу України щодо особливостей оподаткування операцій з віртуальними активами. При цьому Законом передбачено можливість офіційного обміну віртуального активу на гривню, а за умов визначених нормативно-правовими актами (які, ще слід розробити) і на іноземну валюту.

Цифрова валюта центрального банку має наступні ознаки: емітентом такої валюти є центральний банк держави (утворення – союзу, організації); емісія CBDC не зумовлює потребу отримання перед емісією коштів від користувачів, отже не є наперед оплачуваною; є безумовним зобов'язанням центрального банку та забезпечується усіма його активами; як правило, не обмежується сумами на рахунках. Обмеження може стосуватися виключно нерезидентів – фізичних осіб, які використовують роздрібну цифрову валюту центрального банку під час відвідування відповідної держави; може зберігати вартість поза банками.

Цифрова валюта центральних банків як цифрова форма законного платіжного засобу виконує не всі функції грошей. Зокрема, вона не

виконує функцію нагромадження, відповідна функція залишається за готівковими коштами. Також CBDC поки не виконують функції світових грошей. Проте міжвалютна модель (multi-CBDC) вже направлена на вивчення можливості виконання відповідної функції, крім того деякі держави (Китай, Організація Східно-карибських держав), які вже використовують роздрібну модель цифрової валюти центрального банку, починають поширювати відповідний досвід на інші держави, залучаючи їх до відповідного дослідження та здійснюючи відповідні обмінні операції між валютами різних держав. Як приклад можна навести спільне дослідження Гонконгу, Тайланду, ОАЕ та Китаю (при використанні оптової моделі w-CBDC).

Тільки у липні 2021 почали говорити про існування у світі трьох моделей цифрової валюти центрального банку: роздрібна, оптова та міжвалютна модель. Якщо підсумувати відповідні звіти щодо проведення дослідження та використання CBDC, то серед підстав запровадження такої форми крім фінансової інклюзії, здешевлення та прискорення платежів, слід віднести також: підвищення статусу власної валюти (Камбоджі); використання як інвестиційного інструменту (зокрема, кошти направляються на підтримку сільськогосподарського сектору, шляхом надання кредитування або цільової допомоги для мікропідприємств – Камбоджі); застосування як нового інструменту моніторингу економіки (Китай); можливість використання цифрової валюти, її доступність навіть при відсутності джерел електроспоживання (Японія). Зазначимо, що всі передумови запровадження цифрової валюти для України є актуальними, але на сьогодні в умовах війни, мабуть найбільш актуальною буде можливість використання валюти держави навіть за відсутності електроспоживання.

Питання правового регулювання цифрової валюти центрального банку будуть предметом нових наукових досліджень, оскільки як ми зазначили, в Україні прийнято тільки закон, а механізм реалізації його норм ще слід визначити Національному банку України. Також практика застосування відповідних норм без сумніву зумовить потребу удосконалення зазначених приписів, тому нові наукові дослідження у зазначеній сфері будуть актуальними та доречними.

АНОТАЦІЯ

Розділ присвячено дослідженню питань правового регулювання цифрової валюти центрального банку в Україні та світі. Через висвітлення етапів становлення та розвитку правового регулювання CBDC виокремлено особливості притаманні трьом моделям цифрової валюти центрального банку: роздрібною, оптовою, міжвалютною (multi-CBDC). Визначено, що роздрібна модель (універсальна, загальна,

retail/general CBDC) передбачає можливість використання такої форми грошової одиниці держави фізичними особами та суб'єктами господарювання поряд з готівковою формою грошових знаків, хоча деякі держави і зазначають про можливість відмови від готівкової форми грошей (вже використовується у материковому Китаї, Організації Східно-карибських держав, а з 01.08.2022 повинна була запрацювати в Україні). Встановлено, що оптова модель цифрової валюти центрального банку (wholesale-CBDC), яка після емісії може бути використана фінансовими установами або професійними учасниками фінансового ринку, досліджують та мають намір запровадити переважно держави англо-саксонської правової системи (чи ті, які порівняно нещодавно відійшли від правління Великобританії), держави традиційної (звичасвої) правової системи та ряд держав релігійної правової системи, зокрема, ісламська правова сім'я. Встановлено, що міжвалютна модель цифрової валюти центрального банку (multi-CBDC) про існування якої почали говорити тільки у липні 2021 року буде використовуватися для здійснення міжвалютних (транскордонних) розрахунків між державами, водночас не визначено конкретно модель, яка буде застосована: таку функцію може виконувати як роздрібна модель цифрової валюти центрального банку (на сьогодні, як приклад, можна використовувати досвід запуску цифрового східно-карибського долару), або оптова модель, або буде створена «нова стилізована модель m-CBDC – так звана «єдина модель». Приділена увага подальшому вивченню та виокремленню ознак CBDC та визначенню функцій грошей, які притаманні CBDC. Вироблено пропозиції удосконалення законодавства у зазначеній сфері.

Література

1. Payments in a digital world. Speech by Christine Lagarde, President of the ECB, at the Deutsche Bundesbank online conference on banking and payments in the digital world. Frankfurt am Main, 10 September 2020 URL: <https://www.ecb.europa.eu/press/key/date/2020/html/ecb.sp200910~31e6ae9835.en.html>
2. Про платіжні послуги : Закон України від 30.06.2021 № 1591-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1591-20#Text>
3. Build forward better. IMF Annual Report 2021. С. 19. URL: <https://www.imf.org/external/pubs/ft/ar/2021/eng/downloads/imf-annual-report-2021.pdf>
4. Орлюк О. П. Фінансове право. Академічний курс: підручник / О. П. Орлюк. Київ : Юрінком Інтер, 2010. 808 с.
5. Вайцеховська О. Р. Міжнародний фінансовий правопорядок: теоретичні засади та актуальні проблеми в умовах глобалізації. Дис. на здобуття д-ра юрид наук. 12.00.01 – «Міжнародне право». Харків : Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, 2020.

472 с. URL: http://nauka.nlu.edu.ua/download/diss/Voicehovska/d_Voicehovska.pdf

6. Пожидаєва М. А. Платіжні системи: теоретичні засади та фінансово-правове регулювання в Україні: монографія. Київ: Юрінком Інтер, 2020. 348 с.

7. Uniform Money Services Act (Last Revised or Amended in 2004). URL: <https://www.uniformlaws.org/HigherLogic/System/DownloadDocumentFile.ashx?DocumentFileKey=4ddb7fd0-891f-7140-4ce4-680c84bde71d&forceDialog=0>

8. Сударенко О. В. Цифрові валюти центральних банків як об'єкт вивчення фінансового права. *Актуальні питання розвитку юридичної науки та практики* : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (21 травня 2021 року) у 2 т. / За заг. ред. к.ю.н., доц. Г. З. Огнев'юк, к.ю.н. А. В. Айдинян. К., 2021. Т. 2. 387 с. URL: <https://www.law.univ.kiev.ua/ua/pro-iurydychnyi-fakultet-statti/215-zaochne-viddillennia/prosto-oholoshennia/4834-mizhnarodna-naukovo-praktychna-konferenctsiia-aktualni-pytannia-rozvytku-iurydychnoi-nauky-ta-praktyky> С. 235–237.

9. Директива 2000/46/ЄС Європейського Парламенту і Ради «Про започаткування та здійснення діяльності установами-емітентами електронних грошей та пруденційний нагляд за ними від 18.09.2000 (втратила чинність) URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_178#Text

10. Директива Європейського парламенту і Ради (ЄС) 2009/110/ЄС від 16.09.2009 року про започаткування та здійснення діяльності установами-емітентами електронних грошей і пруденційний нагляд за нею, про внесення змін до директив 2005/60/ЄС і 2006/48/ЄС та про скасування Директиви 2000/46/ЄС. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_a18#Text

11. European Central Bank “Virtual Currency Schemes – a further analysis”, February 2015. URL: <https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/other/virtualcurrencyschemesen.pdf>.

12. Фінансове право: підручник / О. О. Дмитрик, І. Є. Криницький, О. А. Лукашев та ін. ; за ред. М. П. Кучерявенка, О. О. Дмитрик. Харків : Право. 2019. 416 с.

13. Директива Європейського парламенту і Ради (ЄС) 2018/843 від 30.05.2018 «Про внесення змін до Директиви (ЄС) 2015/849 про запобігання використанню фінансової системи для цілей відмивання грошей або фінансування тероризму та про внесення змін до директив 2009/138/ЄС і 2013/36/ЄС». URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_010-18#Text

14. Овчаренко А. Цифрові валюти: неоднозначність судової практики. Вороновські читання (Судовий прецедент – джерело права або приклад правозастосування): збірник статей, доповідей та тез

учасників міжнар. наук.-практ. конф, м.Ірпінь, 4–5 жовтня 2019р. / Редкол.: М. Кучерявенко, О. Головашевич. Харків: Асоціація фінансового права України, 2019. 468 с. С. 225–231. URL: <https://afl.org.ua/2020/06/10/voronovski-chitannya-2019-zbirnik-tez/>

15. ЄЦБ назвав Libra новою загрозою для національних валют. Регулятор вважає, що буде змушений «заново винаходити суверенні гроші» (27.11.2020). URL: <https://mind.ua/news/20219043-ecb-nazvav-libra-novoyu-zagrozoju-dlya-nacionalnih-valyut>

16. Facebook планирует выпустить собственную криптовалюту Libra в январе 2021 года. URL: <https://delo.ua/economyandpoliticsinukraine/facebook-planiruet-vypustit-sobstvennuju-kriptov-375668/>

17. Вінокуров Я. Е-гривня на підході. Як світ переходить на крипту та що зробила для цього Україна (13.09.2021). URL: <https://www.epravda.com.ua/publications/2021/09/13/677727/>

18. Сорока А. Список поповняється. В яких странах полностью запрещена криптовалюта. (06.01.2022). URL: <https://azart.nv.ua/news/strany-gde-zapreshcheny-kriptovalyuty-50206719.html>

19. Індія заборонить біткоїни та запустить власну державну цифрову валюту. *Юридична газета*. 30.11.2021. URL: <https://jur-gazeta.com/golovna/indiya-zaboronit-bitkoyini-ta-zapustit-vlasnu-derzhavnu-cifrovu-valyutu.html>

20. Перша країна світу офіційно внесла біткоїн у платіжну систему. (07.09.2021) URL: <https://root-nation.com/ua/news-ua/it-news-ua/ua-bitcoin-salvador/>

21. PwC CBDC глобальний індекс. 1-ше видання, квітень 2021. URL: <https://www.pwc.com/gx/en/industries/financial-services/assets/pwc-cbdc-global-index-1st-edition-april-2021.pdf>

22. Griffoli T. M., Martinez Peria M. S., Agur I., Ari A., Kiff J., Popescu A., Rochon C. (2018), Casting Light on Central Bank Digital Currencies / IMF Staff Discussion Notice, 12 November 2018. URL: <https://www.imf.org/en/Publications/Staff-Discussion-Notes/Issues/2018/11/13/Casting-Light-on-Central-Bank-Digital-Currencies-46233/>.

23. Bank for International Settlements. Central bank digital currencies. report by the Committee on Payments and Market Infrastructures and the Markets Committee. March 2018. URL: <https://www.bis.org/cpmi/publ/d174.pdf>

24. Bank for International Settlements Central bank digital currencies for cross-border payments July 2021 Report to the G20. URL: <https://www.bis.org/publ/othp38.pdf>

25. Central European Bank. Cryptocurrencies and tokens, September 2018. URL: <https://www.ecb.europa.eu/>

26. Central Bank and Distributed Technology: How are Central Banks Exploring Blockchain Today? / World Economic Forum White Paper. March 2019. URL: <https://www3.weforum.org>

27. Діденко С. Епоха цифрових технологій: МВФ щодо емісії грошей приватним та державним сектором (22.02.2021). URL: <https://ua.news/ua/epoha-tsyfrovyyh-tehnologyj-mvf-ob-emyssyy-deneg-chastnym-y-gosudarstvennym-sektorom/>

28. Лозовицький А. В. Небанківська електронна платіжна система як середовище обігу віртуальної валюти. *Актуальні проблеми держави і права*. 2020. № 85. С. 133–140. С. 135. URL: <http://www.apdp.in.ua/index.php/vipusk-85.html>

29. Exploring anonymity in central bank digital currencies. In Focus. Issue № 4. 2019. URL: <https://www.ecb.europa.eu/paym/intro/publications/pdf/ecb.mipinfocus191217.en.pdf>.

30. Гудіма Т. Цифрова валюта центрального банку: особливості впровадження та вплив на грошово-кредитну політику. *Jurnalul juridic national: teorie și practică*. 2020. № 1. С. 86–89. URL: <http://www.jurnaluljuridic.in.ua/archive/2020/1/19.pdf>

31. Воронова Л. К. Бюджетно-правове регулювання в СРСР. К.: Вища школа, голов. вид., 1975. 184 с.

32. Fabio Panetta The present and future of money in the digital age Rome, 10 December 2021. URL: <https://www.ecb.europa.eu/press/key/date/2021/html/ecb.sp211210~09b6887f8b.en.html>

33. Ходакевич С. І. Цифрові валюти центральних банків: перспективи реалізації і використання. URL: <https://scholar.google.com.ua/citations?user=HfdsIOgAAAAJ&hl=uk>

34. Ніпельт Дірк 13.10.2020 Цифровые деньги и цифровые валюты центральных банков: главное, что нужно знать. URL: <https://econs.online/articles/opinions/tsifrovyye-dengi-i-cbdc/>

35. Central Bank Digital currencies (CBDC) Index report – Focus Asia region Extract from PwC Global CBDC Index. September 2021. URL: <https://www.pwc.com/vn/en/publications/2021/210923-pwc-vietnam-cbdc-index-en.pdf>

36. Pauline Adam-Kalfon, Henri Arslanian, Klara Sok, Benoît Sureau, Haydn Jones, Yanjie Dou Data Scientist PwC CBDC глобальний індекс. 1-ше видання, квітень 2021. URL: <https://www.pwc.com/gx/en/industries/financial-services/assets/pwc-cbdc-global-index-1st-edition-april-2021.pdf>

37. Today's Central Bank Digital Currencies Status URL: <https://cbdctracker.org>

38. Що таке цифрова валюта центробанків (CBDC)? 21.10.2020. URL: <https://forklog.com/chto-takoe-tsifrovaya-valyuta-tsentrobankov-cbdc>

39. Marianne Bechara, Wouter Bossu, and Akihiro Yoshinaga Legal Foundations for CBDC (Gabriel Soderberg; Marianne Bechara; Wouter Bossu; Natasha X Che; John Kiff; Inutu Lukonga; Tommaso Mancini Griffoli; Tao Sun; Akihiro Yoshinaga. Behind the Scenes of Central Bank Digital Currency). (09.02.2022). URL: <https://www.imf.org/en/Publications/fintech-notes/Issues/2022/02/07/Behind-the-Scenes-of-Central-Bank-Digital-Currency-512174>

40. Юрченко Д. Еще две страны в Восточно-карибском регионе начали использовать цифровую валюту (CBDC) (09.12.2021). URL: <https://incrypted.net/eastern-caribbean-cbdc-expands-to-another-two-territories/>

41. Gabriel Soderberg; Marianne Bechara; Wouter Bossu; Natasha X Che; John Kiff; Inutu Lukonga; Tommaso Mancini Griffoli; Tao Sun; Akihiro Yoshinaga. Behind the Scenes of Central Bank Digital Currency. (09.02.2022). URL: <https://www.imf.org/en/Publications/fintech-notes/Issues/2022/02/07/Behind-the-Scenes-of-Central-Bank-Digital-Currency-512174>

42. Цифровой юань 07.03.2021. URL: <https://ccs-center.com.ua/?p=461>

43. Опубликовано white paper цифрового юаня. URL: <https://letknow.news/news/opublikovano-white-paper-cifrovogo-yuanyu-41345.html>

44. ЦБ Китая запустил криптогаманец для цифрового юаня (04.01.2022). URL: <https://minfin.com.ua/ua/2022/01/04/78536378/>

45. Банк международных расчетов обозначил роль цифровых валют центробанков. 19.02.2021. URL: <https://internetua.com/bank-mejdunarodnyh-rascsetov-oboznacsil-rol-cifrovyyh-valuation-centrobankov>

46. Industrial and Commercial Bank of China. URL: <https://www.icbc.com.cn/ICBC/en/default.htm>

47. Vo Tan Long, Dinh Hong Hanh Central Bank Digital currencies (CBDC) Index report – Focus Asia region Extract from PwC Global CBDC Index. September 2021. URL: <https://www.pwc.com/vn/en/publications/2021/210923-pwc-vietnam-cbdc-index-en.pdf>

48. Ripple стала партнером у створенні цифрового фунта стерлінгів (15.10.2021). URL: <https://portaltele.com.ua/news/kriptoalyuta/ripple-stala-partnerom-u-stvorenni-tsyfrovogo-funta-sterlingiv.html>

49. «Бріткоїн». Британія хоче ввести власну криптовалюту в країні (20.04.2021). URL: <https://ua-news.liga.net/economics/news/britkoyn-britaniya-hoche-vvesti-vlasnu-kriptoalyutu-v-kraini>

50. Індія заборонить біткоїни та запустить власну державну цифрову валюту. *Юридична газета*. (30.11.2021). URL: <https://yur-gazeta.com/golovna/indiya-zaboronit-bitkoyini-ta-zapustit-vlasnu-derzhavnu-cifrovu-valyutu.html>

51. Центробанк Франції: цифровий євро буде доступний вже наступного року. URL: <https://news.finance.ua/ua/centrobank-francii-cyfrovyu-yevro-bude-dostupnyu-vzhe-nastupnoho-roku>

52. Міністерство фінансів України. Центробанки Франції і Швейцарії оцінять переваги і проблеми цифрової валюти (10.06.2021). URL: <https://minfin.com.ua/ua/2021/06/10/66132612/>; Bank for International Settlements Central bank digital currencies for cross-border payments July 2021 Report to the G20. URL: <https://www.bis.org/publ/othp38.pdf>

53. Болгарія подала запит на вступ до єврозони Болгарія подала запит на вступ до єврозони (30.04.2020) URL: <https://nk.org.ua/sobyttaa-v-mire/bolgariia-podala-zapit-na-vstup-do-ievrozoni-00392179> https

54. Хорватія розпочала вступ в єврозону. 08.07.2019. URL: <https://world.segodaya.ua/ua/world/europe/horvatiya-nachala-vstuplenie-v-evrozonu-1297692.html>

55. Болгарія планує перейти на євро протягом двох років. (08.01.2022). URL: <https://zn.ua/ukr/WORLD/bolharija-perekhodit-na-evro.html>

56. The present and future of money in the digital age. Lecture by Fabio Panetta, Member of the Executive Board of the ECB. Rome, 10 December 2021. URL: <https://www.ecb.europa.eu/press/key/date/2021/html/ecb.sp211210~09b6887f8b.en.html>

57. Міністерство фінансів України. ЦБ Японії почав тестувати цифрову ієну. (06.07.2020). URL: <https://minfin.com.ua/ua/2020/07/06/48352448/>

58. Положення про електронні гроші в Україні: Постанова Правління Національного банку України від 25.06.2008 № 178, зареєстровано в Міністерстві юстиції України від 25.07.2008 за № 688/15379 (втратило чинність) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0688-08#Text>

59. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо функціонування платіжних систем та розвитку безготівкових розрахунків : Закон України від 18.09.2012 № 5284-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5284-17#n84>

60. Про платіжні системи та переказ коштів в Україні: Закон України від 05.04.2001 № 2346-III (втратив чинність). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2346-14#n280>

61. Про валюту і валютні операції: Закон України від 21.06.2018 № 2473-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2473-19#Text>

62. Рядінська В. Проблеми правового регулювання обігу електронних грошей в Україні. *Підприємництво, господарство і право*. 2016. № 12 С. 190–195. URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2016/12/36.pdf>

63. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#n6946>

64. Про внесення змін до Податкового кодексу України (щодо платіжних послуг): Проект закону від 12.11.2020 реєстр. № 4366: URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/4632>

65. Висновок до проекту закону про внесення змін до Податкового кодексу України (щодо платіжних послуг) (реєстр. № 4366 від 12.11.2020): протокол Комітету Верховної Ради України з питань фінансів, податкової та митної політики № 85 від 15.12.2021. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=70414

66. Омельчук Ніна Будущее национальной валюты: появится ли в Украине е-гривна. URL: <https://psm7.com/emoney/budushhee-nacionalnoj-valyuty-roavavitsya-li-v-ukraine-e-grivna.html>

67. Звіт НБУ за матеріалами конференції. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/final_CBDCinUA2020.pdf

68. Ніколаєвський Д., Дем'янюк М. Для чого Україні цифрова гривня? (06.07.2021) URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2021/07/6/675679/>

69. Про діяльність Правління Національного банку України щодо вдосконалення платіжної системи та проблеми цифрових валют центробанків та платіжних систем на блокчейні : Рішення Ради Національного банку України від 26.05.2020 № 13-рл. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/vr013500-20#Text>

70. Конституція України від 28.06.1996 № 245к/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.

71. Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення : Закон України від 06.12.2019 № 361-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/361-20#Text>

72. Про віртуальні активи : Закон України від 17.02.2022 № 2074-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2074-20#Text>

Information about the author:
Sudarenko Olena Volodymyrivna,

PhD in Law, Associate Professor,
Associate Professor of the Department of Administrative,
Financial and Information Law
State University of Trade and Economics
19, Kioto str., Kyiv, 02156, Ukraine